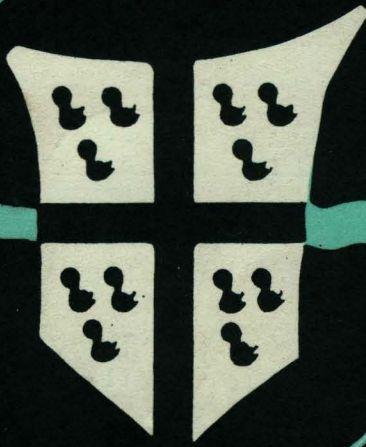

HEEMKUNDIGE PERIODIEK VOOR IZEGEM EN OMLIGGENDE

Ten Mandere

BESTUUR :

Voorzitter	RAFAËL VERHOLLE	Heyestraat 21	Tel. : 051 / 312.42
Ondervoorzitter	JOZEF BOURGEOIS	Marktstraat 29	Tel. : 051 / 304.73
Secretaris	ROBERT LEROY	Boomforeeststraat 45	Tel. : 051 / 310.56
Penningmeester	ALBERIC DEPREZ	Marktstraat 32	Tel. : 051 / 310.25
Archivaris	ANDRÉ DEMEURISSE	Baronielaan 45	Tel. : 051 / 322.04
Redactie	ANTOON VANDROMME	Blauwhuisstraat 54	Tel. : 051 / 331.35
Bestuurslid	ROGER BEKAERT	Sint-Crispijnstraat 37	Tel. : 051 / 334.99
Bestuurslid	LUC BILLIOUW	B. Vandenbogaerdelaan 91	Tel. : 051 / 312.23

HOE WORD IK LID?

GEWOON LID : 150 fr.

STEUNEND LID : 200 fr.

ERELID : 300 fr.

- Ofwel door storting of overschrijving op rekening 712-0700260-03 van Heemkundige Kring «Ten Mandere» Izegem.
- Ofwel door storting of overschrijving op Prk. 000-0009576-70 met vermelding «voor rekening 712-0700260-03 van Ten Mandere».
- Ofwel betaalt U aan een van de leden van het Bestuur.

Noot: In geval van storting of overschrijving vergeet U niet de gewenste jaargang(en) te vermelden.

ARCHIEF :

- Is ondergebracht in het Stadhuis, Korenmarkt.
- Is open voor iedereen.
- De toegang wordt verleend na aanvraag op het secretariaat, stadhuis, op 1e verdieping, bureau 12, bij de heer André Demeurisse.

BIBLIOTHEEK :

- Is ondergebracht in het stadhuis, Korenmarkt.
- Is gratis toegankelijk voor alle leden van Ten Mandere, op vertoon van hun lidmaatschapskaart van het lopende jaar.
- De boeken kunnen gratis in bruikleen ontvangen worden.
- De aanvraag dient gericht tot de heer André Demeurisse, stadhuis, 1e verdieping, bureau 12.

ALLE OUDE GESCHRIFTEN, BOEKEN, FOTO'S, KAARTEN e.a. BETREFFENDE IZEGEM worden steeds met dank aanvaard bij alle leden van het Bestuur.

JAARGANGEN :

Jaargang I	1961	nrs	1-2-3	uitgeput	Jaargang VIII	1968	20-21-22	150 fr.
Jaargang II	1962		4-5-6	150 fr.	Jaargang IX	1969	23-24-25	150 fr.
Jaargang III	1963		7-8	150 fr.	Jaargang X	1970	26-27-28	uitgeput
Jaargang IV	1964		9-10	uitgeput	Jaargang XI	1971	29-30-31	150 fr.
Jaargang V	1965		11-12-13	uitgeput	Jaargang XII	1972	32-33-34	150 fr.
Jaargang VI	1966		14-15-16	uitgeput	Jaargang XIII	1973	35-36-37	150 fr.
Jaargang VII	1967		17-18-19	150 fr.	Losse nummers			70 fr.

- Enkele losse nummers zijn nog in voorraad (nrs. 10 - 13 - 15 - 26).
- Deze oude jaargangen kunnen besteld worden bij **alle leden** van het bestuur.
- Wanneer U 't nodige bedrag stort op de hierboven vermelde rekening (+ vermelding van de gewenste jaargang(en), worden ze U met de post toegezonden.

INHOUD

1.	Inhoud		1
2.	Vlaamse kunstenaars aktief te Izegem : PETER BENOIT	H. Willaert	3
	Illustratie : Stamboom van moederzijde van P. Benoit		5
	Illustratie : Vrienden van Benoit		7
	Illustratie : De aanvang van "Het meilief"		10
	Illustratie : Groepsfoto "Het Meilief" (1893)		12
	Illustratie : Namen van de bijzonderste spelers		13
	Illustratie : Naamlijst van de zangertjes van "De wæreld in !"		16
	Illustratie : Weest gelukkig		22
	Illustratie : Opdracht van Benoit		18
3.	Voorontwerp van onze huidige St.-Tillokerk	A. Vandromme	23
	Illustratie : Voorontwerp van St.-Tillokerk	P. Croquison	24
4.	De Boerenkrijg te Izegem	R. Bekaert	26
	Illustratie : Izegemse zichten uit die periode		31
	Illustratie : Gedenksteen en gedachtenis van de Izegemse Brigands		37
5.	Straten van vroeger en nu ; De Wijngaardstraat	J. Bourgeois	39
	Illustratie : Plan van de Wijngaardstraat (1826)	A.B.	41
	Illustratie : Zichten van de Wijngaardstraat		42
6.	Figuren van bij ons :		
	Z. E. H. DIRECTEUR ETIENNE LOUWAEGE	R. Verholle	45
	Illustratie : Z.E.H. Louwaege / St.-Jozefscollege		46
7.	Actueeltjes nr. 29	R. Leroy	49
	Illustratie : Actueeltjes in beeld		51/52
8.	Snippers nr. 10	A. Vandromme	57

EVEN UW AANDACHT

Izegem, 1 maart 1974

Geachte Abonnet(e),

Verleden jaar werd er flink gewerkt aan het boek "IZEGEM VROEGER EN NU" wat ons heel wat supplementaire last bezorgde. Zo moest Nr. 3 van 1973 van ons tijdschrift maar steeds blijven wachten om aan de beurt te komen.

Thans zijn we tevreden U het derde en laatste nummer van "Ten Mandere" voor het jaar 1973, te kunnen aanbieden. We hopen dat we verder op uw blijvende belangstelling en financiële steun kunnen rekenen en menen tevens dat U dan ook door storting of overschrijving uw jaarlijkse bijdrage voor 1974 zult willen vereffenen op Nr 95.76 van de Bank van Roeselare en West-Vlaanderen.

Om geloof en moeilijkheden voor U even te minimaliseren, werd dit jaar overgegaan tot het in gebruik nemen van speciale formulieren waarvan U hierbij een exemplaar vinden kunt.

Wil dit formulier gebruiken, U bewijst er U zelf en ons een grote dienst mee.

Niettegenstaande de vele prijsstijgingen en de duurte van vele gebruikte grondstoffen, kunnen wij U mededelen, dat wij ons jaargeld 1974, net als voorheen, konden behouden op :

gewoon lid.....150 Fr
steunend lid.....250 Fr
erelid.....300 Fr

Wij hopen nog vóór Pasen Nr. 1 van 1974 bij U te mogen bestellen.

Zeer hartelijk,

Het Bestuur van de heemkundige
kring "Ten MANDERE"

VLAAMSE KUNSTENAARS AKTIEF TE IZEGEM: PETER BENOIT.

DOOR HENDRIK WILLAERT

INLEIDING

Op 22 oktober 1973 zal het precies 80 jaar geleden zijn dat te Izegem een kunstmanifestatie plaats vond die niet alleen in het hele land, maar tot in Nederland en Duitsland grote weerklank vond : de Izegemse Rederijderskamer "*De Grétrykring*" (1) bracht de creatie van "Het Meilief" landelijk schouwspel van Peter Benoit op tekst van Jules Demeester.

Deze verjaardag is voor ons aanleiding geweest om volgend artikel samen te stellen over de vriendenkring en de werkzaamheden van Benoit te Izegem.

I. HOE KWAM BENOIT IN KONTAKT MET IZEGEM ?

Die vraag kan niet met volledige zekerheid beantwoord worden. Er zijn wel enkele mogelijkheden. Eerst en vooral is er het feit van de Izegemse afkomst van Benoits moeder. De heer C. A. Wijnendaele uit Bissegem, die de volledige stamboom van Benoit heeft opgesteld, was zo vriendelijk ons gegevens over die afkomst te bezorgen (zie **stamboom**). Daaruit blijkt dus dat de overgrootvader van Benoit, nl. August Monnie een Izegemnaar was, die zich na zijn huwelijk in Sint-Eloois-Winkel is gaan vestigen. Zijn zoon Bernard huwde te Harelbeke en aldus komt de latere familie Benoit-Monnie aldaar terecht. Het is natuurlijk zeer twijfelachtig dat deze Izegemse afkomst, die toch drie generaties voor Benoit ligt, nog rechtstreeks oorzaak zou kunnen zijn van familiebanden of vriendenkring, temeer daar Benoit slechts in 1893, dus op 59 jarige leeftijd voor het eerst in Izegem komt.

We kunnen wel een hypothese opstellen die als aanvaardbaar kan worden beschouwd. Benoit zegt zelf (2) dat Paul De Coene hem de tekst van het Meilief liet kennen. Paul De Coene nu was een Izegemse schoenfabrikant die in 1888, na relletjes wegens mechanisatie in zijn bedrijf, voor enkele jaren naar Antwerpen verhuisde om daar een nieuwe fabriek op te richten. Hij was muziekliefhebber (later zou hij te Izegem een muziekmaatschappij "De Peter Benoitkring-fanfare" financieren) en we

veronderstellen dat hij contact heeft opgezocht met Benoit, een andere West-Vlaming te Antwerpen. Intussen was in 1890 te Izegem een rederijderskring, de Grétrykring, opgericht, met als regisseur Jules Demeester, auteur van het Meilief. Het was een liberale vereniging, gesteund door enkele Izegemse nijveraars. Ook Paul De Coene hoorde daar bij, en Jules Demeester vroeg hem bij Benoit muziek te bestellen voor enkele liederen uit dit werk. Benoit vond de tekst zo geschikt voor muzikale bewerking, dat hij besloot er een volledig lyrisch drama van te maken (3), op te voeren door de plaatselijke Grétrykring. Deze creatie bracht Benoit in contact met enkele plaatselijke kunstminnaars, voor wie hij de volgende jaren een blijvende genegenheid betoonde.

II. HET MEILIEF

A. ONTSTAAN

De rechtstreekse aanleiding berustte dus bij de vraag vanwege Demeester en De Coene. Hoe Demeester tot dit werk is gekomen vertelt ons de (liberale) Roese-laarse krant De Volksvriend op 7 oktober 1893 : "*...Zijne (Demeester) dichtertelijke gevoelens en keurige taalkennis hebben zich dikwijls in gepaste en kernachtige gelegenheidsliederen geopenbaard, terwijl het Meilief hem nu ook op zoo verdienstelijke wijze als toneeldichter doet kennen. In stilte had hij het gedacht opgevat, te beproeven iets uit eigen pen en eigen vinding voor de Maatschappij te schrijven. In evenveel stilte werd het onderwerp gekozen, gekneed, doorgrond, en enkel dan, wanneer hij door nachtelijk denken en schrijven het Meilief had geschapen, repte hij er het eerste woord over, en bood het aan het bescheiden onderzoek van enige vrienden, en naderhand aan dit van welgekende schrijvers. Aller oordeel klonk even vleiend voor de schrijver. Het kwam voor, dat dit een pereltje in zijne soort was, dat niet, zoals den schrijver het nederig dorst hopen, voor Iseghem alleen beschikt kon blijven. Dit moedigde hem aan, om door de tusschenkomst van eenen vriend de muziek voor twee of drie zangstukjes uit het Meilief van de hand van den beroemden toonkundige te vragen. Benoit verlangde het werkje eerst in lezing. Hij vond het zoo innig gemoedelijk, zoo rond en Vlaamsch van aard, dat hij den schrijver zijne warmste gelukwenschingen aanbood, en niet alleen twee of drie, maar alle de zangnummers toonsette...*"

Benoit had echter met dit werk een ruimere bedoeling dan alleen maar een vriendendienst. In de Vlaamse Kunstbode verklaart hij (4) : "*...Ik heb mij thans voor-*
4 *genomen met het oog op de kleinere plaatsen, enkele kleinere dramatische werken*

STAMBOOM VAN BENOIT VAN MOEDERSZIJDE

MONYE Gulielmi
o ?
x ?
+ ?

MAYHU Catharina
o ?
x ?
+ ?

MONYE Judocus
o IZEGEM 26. 5. 1654
x IZEGEM 24. 5. 1681
+ IZEGEM 20. 5. 1740

VANDEBERGHE Anna Josepha
o IZEGEM 18. 3. 1659
x ?
+ IZEGEM 4. 3. 1741

MONIE Hilonius Antonius
o IZEGEM 4. 2. 1699
x IZEGEM 12. 1. 1726
+ IZEGEM 19. 5. 1765

HELDENBERGH Johanna
o IZEGEM 1697
x ?
+ IZEGEM 1. 5. 1765

MONNIE Augustinus Bernardus
o IZEGEM 7. 7. 1744
x ST.-E.-WINKEL 24. 4. 1770
+ ST.-E.-WINKEL 26. 1. 1827

GYSELS Maria Johanna
o ST.-E.-WINKEL 18. 8. 1750
x ?
+ ST.-E.-WINKEL 13. 7. 1793

MONNIE Bernard
o ST.-ELOOIS-WINKEL 1781
x HARELBEKE 1806
+ ST.-ELOOIS-VIJVE 1866

DE LOMBARDE Caecilia
o HARELBEKE 1775
x ?
+ HARELBEKE 1818

BENOIT Peter Jacobus
o BEVEREN-LEIE 1809
x HARELBEKE 1834
+ WILNEGEM 28. 3. 1889

MONNIE Rosalie
o HARELBEKE 1809
x ?
+ ST.-JOB IN 'T GOOR 1885

BENOIT Peter Leonard Leopold
o HARELBEKE 17. 8. 1834
x ?
+ ANTWERPEN 8. 3. 1901

WANTZEL Flore
o 1835
x 6. 10. 1863
+ ST.-JOOST-TEN NODE 11. 9. 1894

te schrijven en daaraan, ofschoon in beperkteren vorm, de dubbelvorm van lyrisch drama en zangspel te geven, ten einde daarvoor alle toekomstige acteurs en zangers in de gelegenheid te stellen zich als het ware voortdurend te kunnen bekwaamen voor de grote tonelen in de hoofdsteden van ons land. Deze beweging moet in geheel Zuid-Nederland toegepast worden; ik verwacht ervan de beste gevolgen voor de toekomst der dramatische kunst in Noord en Zuid...". Op de dag der creatie zegde hij (5) : *"... Ik heb in dat stuk de drager ener gedachte gezien, die Vlaanderen zou rondgaan en ene beweging zou verwekken, die aan de verbonden vlaamse toon- en toneelkunst hun ingang in de wereld der Rederijkers zou verzekeren en hun uitbreiding over stad en dorp, onder een ganse bevolking, die er anders nauwelijks bij name kennis zou van krijgen..."*.

Bovendien werd door het bestuur van de Grétrykring en Benoit het plan opgemaakt om een federatie van West-Vlaamse Rederijkerskamers op te richten om uitvoeringen van lyrische drama's te organiseren in de kleinere gemeenten en dorpen. Het duo Demeester-Benoit ontwierp, na het eerste succes van het Meilief een tweede volks drama, geïnspireerd op de Blankenbergse legende van Roeschaard. Het zou echter bij een plan blijven, wegens de toenemende ziekteverschijnselen bij Benoit en het toevallig feit dat Demeester rond die periode (1895-96) ook van dokterswege volstreekte rust werd opgelegd.

B. VOORBEREIDING

Het belang van de creatie werd in de jonge Rederijkerskamer sterk aanvoeld. Vandaar dat er niets aan het toeval werd overgelaten en er ijverig gestudeerd en herhaald werd. Emile Bekaert schreef de oorspronkelijke partituur over tot een bruikbaar directiehandboek (6). Napoleon Willaert, dirigent van de orkestafdeling, leidde het instuderen van de instrumentale partijen, Leon Billiau en Camile Mulier leerden de koorgedeelten aan en Jules Demeester zorgde voor de regie. Het orkest werd versterkt door enkele beroepsmusici uit Antwerpen, Brussel, Gent, Ieper....

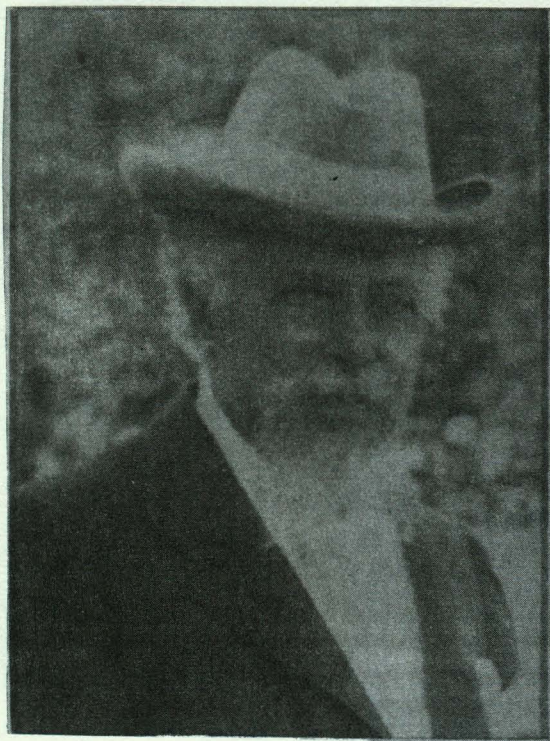
Een probleem werden de vrouwenrollen : in een tijd waar "gemengd toneel" door de geestelijke overheid als regelrechte aanleiding tot doodzonde werd bestempeld, nam de Grétrykring geen Izegemse meisjes op als leden. Ze werden zo al genoeg tegengewerkt wegens hun liberaal karakter. Toch speelden ze heel dikwijls stukken met vrouwenrollen, waarvoor ze dan beroep deden op actrices uit een andere stad. Voor het Meilief werkten mee Julia Vergult uit Antwerpen en Maria Deterre uit Gent en werd het experiment gewaagd voor het ballet Izegemse

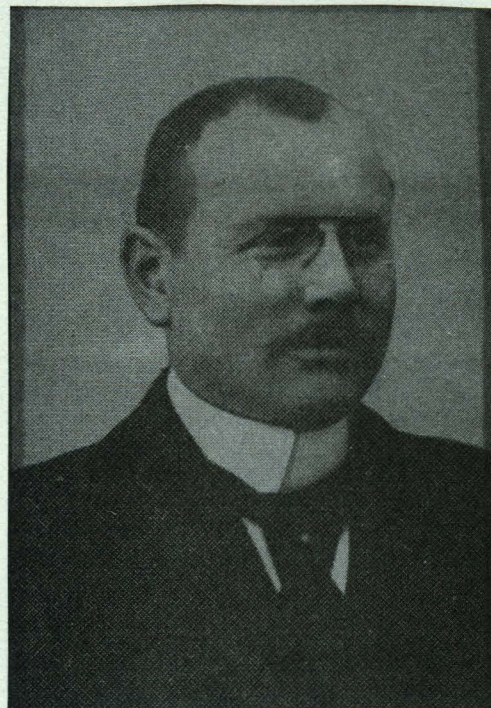
PETER BENOIT
(1834 - 1901)

JULES DEMEESTER
(1849 - 1914)

CAMIEL AMEYE
(1842 - 1923)

PAUL DECOENE
(1851 - 1926)

meisjes te nemen, o.a. de dochters van Paul De Coene en de gezusters Vanantwerpen. Op kosten van de voorzitter Jules Van Wtberghe werd het toneel in de zaal van de Grétrykring (Stationsstraat) vergroot en er werden nieuwe decors gemaakt. Benoit kwam zelf met Edward Keurvels, dirigent van het Nederlands Lyrisch Toneel te Antwerpen, die de uitvoering zou dirigeren, de laatste herhalingen leiden. Cecile Ameye licht ons daarover in (7) : "... Benoit nam met raad en daad de toneelleiding in handen, zong met Lena (het meilief) de vrij moeilijke lentesang en gaf door eigen voorbeeld aan het geïmproviseerde corps-de-ballet zwierigheid op boerse stap. Met hart en ziel gaf hij zich aan deze eerste vertolking te Izegem...". Ook in de pers verschenen enkele weken voordien reeds lovende artikelen over partituur en tekst, onder meer in de Telegraaf (Amsterdam), L'Echo Musical (Brussel), La Liberté (Brussel), L'Organe de Mons, De Volksvriend (Roesselare)...

C. DE UITVOERINGEN

We hebben niet minder dan 25 verschillende dagbladen en tijdschriften uit 1893 geraadpleegd (8), waarvan de verslagen ons uitvoerig inlichten over het verloop van de uitvoering. Vooraf was er door de geestelijke overheid van op de kansel (nog maar eens) fel van leer getrokken tegen het verderf dat uitging van het toneel in het algemeen en van het "gemengd" toneel in het bijzonder, gespeeld door zogenaamde "antiklerikale" liberalen. Het stond dan ook praktisch gelijk met doodzonde om naar het Meilief te gaan zien. Ook het gemeentebestuur werkte min of meer openlijk tegen en weigerde onder andere om Benoit en Demeester officieel op het stadhuis te ontvangen. Ondanks deze tegenkanting was de zaal, die 300 plaatsen telde, voor beide uitvoeringen veel te klein. De toegangsprijzen waren, voor die tijd althans, vrij hoog : voorbehouden : 5 frank; 1° rang : 3 frank; 2° rang : 2 frank. (Voor de gewone vertoningen van de Grétrykring bedroegen de prijzen slechts 1,5 Fr, 1 Fr en 0,50 Fr.). Toch werden, volgens "De Brugsche Beiaard" van 28 oktober 1893, de maandag rond de 200 plaatsen geweigerd, waarvan een 50-tal aan 5 frank.

Het publiek bestond meestal uit hogere burgerij en kunstliefhebbers uit de omstreken, maar ook uit Antwerpen, Brussel, Gent, Noord-Frankrijk, en andere steden. In het toenmalig stationnetje te Izegem zal het welbepaald druk geweest zijn op die dagen. Opmerkelijk is ook dat sommige kranten vermelden dat er een groot aantal katholieken de uitvoering bijwoonden. "Het Volksbelang van Gent" van 28 oktober 1893, vermeldt enkele namen van vooraanstaande aanwezige kunstenaars : Julius De Geyter (dichter), Florimond van Duyse (dichter, komponist),

Julius Sabbe (dichter, leraar), Henri Fontaine (zanger, directeur van het Lyrisch Toneel te Antwerpen), Arthur Wilford (pianist, komponist), Nevejans (leeraar aan het conservatorium te Gent), L. Walpot (dirigent), Maurice Kufferath (kritikus, componist), en anderen. Ook waren zeer veel voorzitters van andere vlaamse rederijderskamers aanwezig en critici van zeer vele kranten, o.a. Nieuws van de Dag (Amsterdam), De Rotterdamsche Courant, Frankfurter Zeitung, De Koophandel (Antwerpen), La presse musicale (Brussel), Le Guide musical (Brussel), Het Laatste Nieuws (Brussel), La Flandre Libérale (Gent), La Liberté (Brussel) en regionale bladen uit Limburg, Dendermonde, Deinze, Kortrijk, Roeselare, Ieper, Brugge, e.a. Deze talrijke persreacties zijn unaniem vol lof zowel wat betreft tekst, muziek en uitvoerders.

Laten we even de reporter van De Volksvriend aan het woord : *"...De heer Keurvels doet zijn intrede; hij wordt door handgeklap begroet, dat als bij betovering ophoudt, wanneer hij den maatstaf even in de hoogte heft. Het openingsstuk begint. Eene siddering doorloopt de leden der toehoorders. Ja, dat zijn toonen die tot gehoor, en tot hart en ziel spreken. De kenners drukken luidde hunne bewondering uit..."*. Het werd inderdaad een echte triomf voor auteurs en spelers. Verschillende delen werden gebisseerd en zelfs getrisseerd. Na het tweede bedrijf werd aan Benoit en Demeester een staande ovatie gebracht en werden ze overladen met bloemenkronen en lauwerkransen, terwijl het orkest het lijfstuk van de Grétrykring speelde "Waar kunnen we nog beter zijn" (Grétry). Ook de vrouwelijk actrices kregen bloemenruikers toebedeeld. De Volksvriend beschrijft het aldus : *"... Het tweede bedrijf is ten einde. Een ogenblik spanning ontstaat, en daar klinkt de roep : Benoit ! Benoit ! Demeester ! Die beide namen, dit geroep groeit als een rollende donder, tot eindelijk, als een machtige zegeschreeuw een gejuich naar omhoog stijgt dat moeilijk te beschrijven is. Benoit ! Benoit ! Demeester ! Eindelijk, daar zijn zij, zij verschijnen, en... maar wij zullen niet pogen verder de betoging te beschrijven welke hen te beurt valt : wie eens zulk toneel bijwoonde, vergeet het nimmer !..."*. De pers is (uiteraard) vol lof voor de beide beroepsactrices, maar ook enkele Izegemse liefhebbers worden speciaal vermeld : Leon Billiau, Hendrik Samoey en vooral Camile Mulier, die de komische rol vertolkte. Tegenover deze tientallen lovende artikels staat alleen "De Vlaamse Kunstbode" van november 1893, die eerder negatief maar wellicht realistischer schrijft : *"...De Grétrykring mag zich gelukwensen. De verwachtingen zijn overtroffen geworden. Men kon het al*

Het Meilief. Lichtvaardig Liefdeslied van Lena.
N°. 1.
Tempo : 100 = ♩

Handwritten musical score for 'Het Meilief' (Lichtvaardig Liefdeslied van Lena). The score is arranged in a grand staff with ten staves. The instruments and parts are: Fluit (Flute), Hoboe (Oboe), Clarinet (in sib.), Basfluit (Bassoon), Vrouwen (in Alt.) (Soprano), Zang (Singer), Violoncello (Cello), and Bas (Bass). The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/8. The score shows the first two measures of the piece. The Flute, Oboe, Bassoon, and Singer parts are mostly rests. The Clarinet, Cello, and Bass parts have melodic lines. The Soprano part has a long note in the first measure. The score is written in ink on aged paper.

Inzet van Lena's Minnelied, in het handschrift van Emiel Bekaert.

die medewerkers aanzien dat zij uit louter kunstliefde speelden, niet als in een schouwburg, waar spelers van beroep in verhouding hunner degelijkheid betaald worden. Klonk hun Nederlandsch soms wat prekerig of gewestelijk, waren hunne bewegingen niet altijd plastisch, toch waren ze in hunne rollen oprecht, en onzes dunkens komt een beetje linkschheid wel goed overeen met het idyllische karakter van het stukje..."

Reeds in januari 1894 werd het Meilief te Izegem nog tweemaal met grote bijval uitgevoerd. Hetzelfde jaar volgde nog een slechts gedeeltelijk geslaagde reeks van zes opvoeringen in het Lyrisch Toneel te Antwerpen en in december 1896 bracht het Vlaams Theater te Brussel, volgens de Brusselse pers (9) een onafgewerkte en overzorgde uitvoering. Zo werd de nieuwe vorm van muziektheater, die bij de creatie te Izegem zo'n enorm succes kende, bij de opvoeringen in de grotere steden een mislukking en werd het werk sindsdien nog slechts zeer zelden opgevoerd.

D. HET WERK

1. De tekst

Het onderwerp is in die zin zeer origineel, aangezien het een reeds in die tijd teloor gegaan gebruik behandelt, namelijk het kiezen van een Meikoningin.

Eerste bedrijf : De Meikoningin. In een kempisch dorpje is Lena tot Meikoningin verkozen. Zij verkiest op haar beurt de boerenzoon Karel tot haar geliefde boven de burgemeesterszoon Rudolf.

Tweede bedrijf : De opoffering. Karel moet wegens de conscriptie dienst nemen in het Franse leger. Rudolf dreigt Hendrik, de zieke broer van Lena ook te doen inlijven wanneer zij hem blijft verstoppen. Zij blijft Karel trouw en weet haar broer te redden door in zijn plaats op te trekken als marketenster.

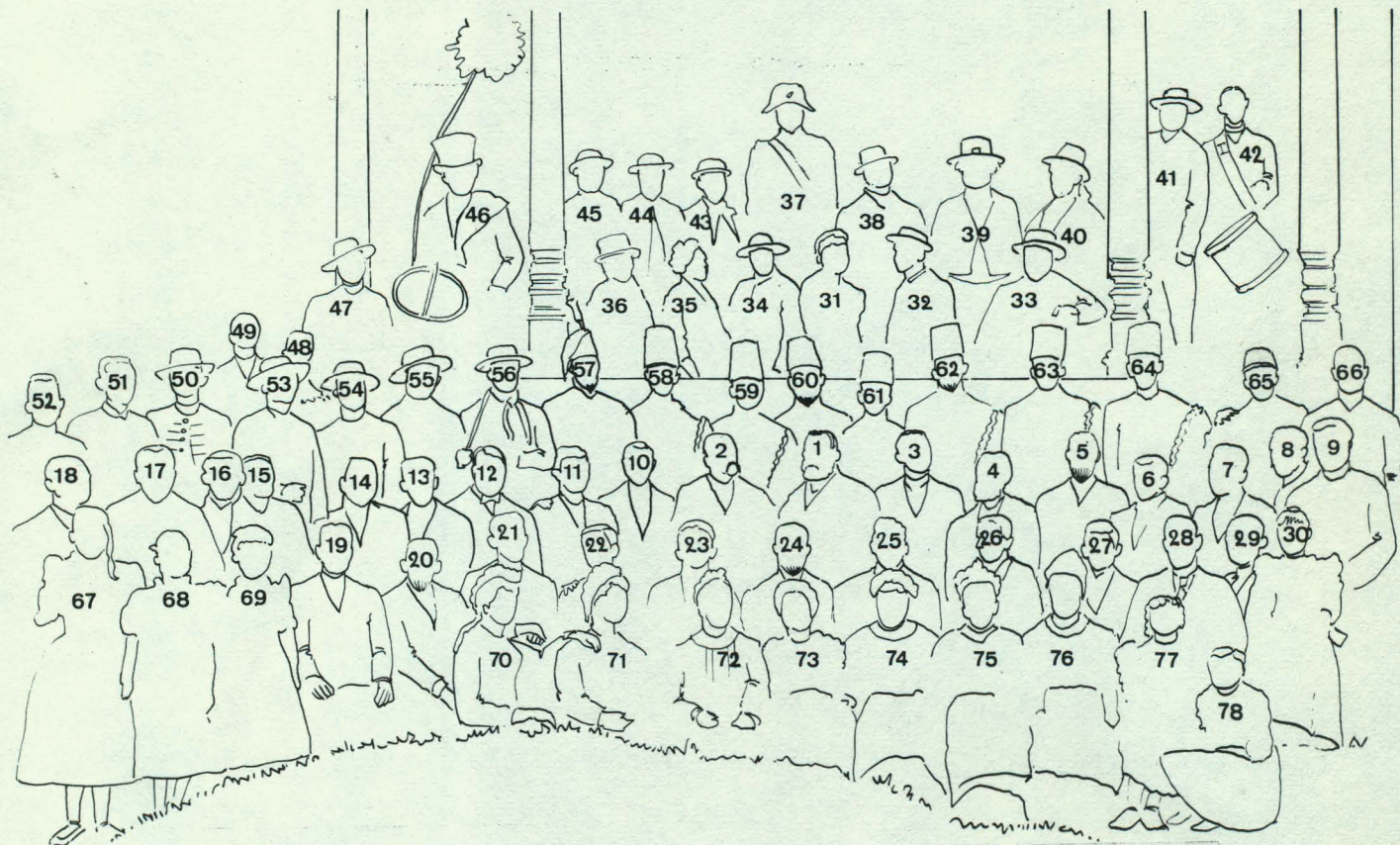
Derde bedrijf : Drie jaar later. Toevallig op het Meifeest komt Lena terug thuis. Op dezelfde dag komt ook Karel terug, als officier, in het dorp. Einde goed, al goed.

Bij het lezen van de tekst dient uiteraard rekening gehouden met het feit dat Demeester slechts een gelegenhedauteur was, die zich met het Meilief voor het eerst aan toneel waagde. De pers uit 1893 heeft het (eufemistisch?) over een frisse idylle, een naïef, eenvoudig werkje zonder intrige, rijk aan gevoelens. Alleen de Vlaamse Kunstbode (november 1893) gebruikt termen als "onbeholpen" en "gebrek aan toneelkennis". Latere critici (10) noemen het libretto zonder meer "kinderwerk", getuigend van "volslagen gemis aan scenische vakkennis". Benoit zou nochtans in een brief aan Jules Sabbe zelf de tekst verdedigen.

"HET MEILIEF" landelijk schouwspel door Jules Demeester en
getoonzet door Peter Benoit werd op 22 oktober 1893 voor

't eerst opgevoerd in de zaal van de Getrykring te Izegem. De
foto werd genomen in de hof van Camille Ameye (het huidige
stadhuis van Izegem)

1. Peter BENOIT
2. Jules VAN WTBERGHE
3. Jules DEMEESTER
4. Eduard KEURVELS
10. Georges VAN WTBERGHE
13. Jules DE COENE
15. Arthur GAIMANT
17. Emiel GHEYSENS
19. Cyriel DECLERCQ
28. PARET
31. Julia VERGULT
32. Leon BILLIAU
33. Silvayn EECKHOUT
34. Jan CLEMENT
35. Maria DETERRE
36. Hendrik SAMOEY
37. Florent RAES
39. Emiel VANDEPUTTE
40. François NONKEL
42. Rodolf BOURGEOIS
45. François BOURGEOIS
46. Camiele MULIER
48. Emma PARMENTIER
49. Silvayn BOURGEOIS
51. Camile BOURGEOIS
55. Abdon DEFLANDRE
57. Arthur DELBERGHE
62. Albert NEYRINCK
65. A. DEBROUWERE

2. De Muziek

De bezetting van het Meilief omvat een klein orkest, driestemmig koor, vier zang-soli en enkele gesproken rollen. Wat de muziek betreft, de critici na de kreative zijn unaniem vol lof en hebben het vooral over het feit dat de komponist van grote machtige koor- en orkestwerken, hier een landelijk frisse muziek in volkstrant heeft weten te bereiken. Ook latere auteurs (11) roemen de partituur en wijten de mislukking vooral aan het libretto. Er is inderdaad een zekere tegenspraak tussen de melodramatische tekst en de verfijnde muziek. De ouverture bijvoorbeeld en de instrumentale omlijsting bij het gesproken tweede bedrijf, staan in sterk contrast met de oppervlakkige dialogen.

III. VERDERE AANWEZIGHEID VAN BENOIT TE IZEGEM

Tijdens de voorbereiding van het Meilief verbleef Benoit bij de familie Camile Ameye-Dobbelaere, in zijn woning aan de Korenmarkt, het huidige stadhuis. Volgens een brief van Dokter De Wandre (huisarts van Benoit te Antwerpen) aan Mevr. Ameye (dd. 20 sep 1893) was Benoit tijdens die periode reeds tamelijk ernstig ziek en werd hij door haar verzorgd. Zoals onder meer blijkt uit de briefwisseling Benoit-Ameye (12) is Benoit na 1893 nog dikwijls te Izegem geweest, meest bij de families Ameye, De Coene, Mulier en Van Wtberghe. Niet alle bezoeken van Benoit aan Izegem zijn ons met zekerheid bekend. Cecile Ameye schrijft : "*...Benoit was bij ons aan huis steeds welkom. Hij maakte van de gastvrijheid gebruik met maat en tegenmaat, zoals hijzelf zegde. Verwachtte men hem, hij kwam niet; verwachtte men hem niet, daar was hij...*". De heer Michel Mulier (+ 23 feb 1950) en zijn zuster Magdalena Mulier (+ 3 april 1970), kinderen van Camille Mulier, hebben ook meer dan eens getuigd dat Benoit bij hen thuis kwam. We zullen hier dan chronologisch, vanaf het Meilief, al het vaststaande inzake bezoeken en werken te Izegem vermelden.

- 7 en 8 januari 1894 : Tweede opvoering van het Meilief in de Grétrykring.

Of Benoit aanwezig was is ons niet bekend.

- 1895 : Uit dat jaar vallen vijf feiten te vermelden :

1° : Benoit komponeert "Het lied der Iseghemse schoenmakersgilde" op tekst van E. Neyrinck (zie bijlage II), 16 juli 1895.

2° : Feestzitting in de Grétrykring.

Op 19 mei schrijft Benoit aan C. Ameye een brief met de vraag of deze door de Grétrykring op Pinksteren een intieme vergadering wil laten in-

richten om "eene gedrukte partituur van het Meilief aan elk der beide Heren Voorzitters te overhandigen".

Op Pinksteren 2 juni heeft de Grétrykring dan ook een bijzondere zitting gehouden waar Benoit de partituur van het Meilief, in de pianobewerking van A. Wilford (uitgave Willemsfonds) overhandigde aan Jules en Georges Van Wtberghe. Bij die gelegenheid hield hij er een belangrijke redevoering waarin hij nogmaals zijn bedoelingen met dit werk uiteenzette. Deze redevoering werd in hetzelfde jaar nog door de Grétrykring bij Strobbe gepubliceerd.

3° : Opvoering van de kindercantate "De wereld in".

De familie Ameye had het plan opgevat om ter gelegenheid van de 61ste verjaardag van Benoit, te Izegem zijn kindercantate te laten uitvoeren. In een brief van 5 april bedankt hij hen daarvoor en drukt de hoop uit de uitvoering te kunnen bijwonen. Deze uitvoering had plaats in de tuin van C. Ameye op zondag 18 en maandag 19 augustus. Ondanks het feit dat de kinderen in de katholieke scholen met strenge straffen werden bedreigd, namen 85 Izegemse kinderen, meestal van de leden van de Grétrykring, er aan deel. Voor de begeleiding zorgden Mevr. Cyr. DeClercq, piano, en Johanna Ameye, harp. Blanche Ameye, leerlinge van Benoit, dirigeerde het geheel. Alle vooraanstaande Izegemse families waren uitgenodigd, benevens verschillende vrienden van Benoit, o.a. Jules Sabbe, Jules De Geyter (tekstdichter van de cantate) en Constance Teichmann. Deze beide laatsten lieten zich verontschuldigen en waren niet aanwezig.

De Volksvriend van 20 augustus geeft over het optreden van de zondag een uitvoerig verslag. Zo wordt vermeld dat het hele werk tot driemaal toe moest herhaald worden, dat Benoit door de kinderen met bloemen werd omhangen en uiterst ontroerd was toen Cecile Ameye het gedicht "Aan Benoit" van Em. Neyrinck voordroeg :

*"Wij brengen lauwerkrans en bloemen,
Als tolk van onze liefde en vreugd,
Aan u Benoit, wien 't nageslacht zal roemen,
Aan u, wiens bijzijn ons verheugt;
Aan u, wiens kunst wij schatten mochten,
Toen Lenas lied verrukkend klonk,
En onze stad in fierheid vlonk,
Met 't pronkjuweel aan hare kroon gevlochten !" (14)*

IN DE CANTATE ZONGEN MEDE :

KINDERTJES.

Jules Christiaens	Rachel Mulier	
Louis Colpaert	Adrienne Paret	
Coralie Delberghe	Alice Paret	
Isabelle Delberghe	Camiel Van Balberghe	
Julienne Delberghe	Julia Van Balberghe	
Alfred De Preitere	Albina Van Wallegghem	
Joseph De Preitere	Amand Verhaeghe	
Julienne De Raedt	Julienne Verhelle	
Adrienne Holvoet	Irma Verhulst	
Elmire Malfait	Alice Vermeulen	
Alice Mulier	Margriet Vermeulen	
Madeleine Mulier	Lia Verstraete	
Marie Mulier	Roger Ameye	26

MEISJES.

Eleonore Bourgeois	Marie Geldhof	
Marie Christiaens	Marie Herman	
Bertha Clement	Maria Messiaen	
Philomène Colpaert	Gabrielle Mulier	
Martha Debrauwere	Florence Rogiers	
Eleonore De Coene	Rachel Scheray	
Rachel De Coene	Fébronie Van Tieghem	
Alice De Meester	Robertine Verschaeve	
Bertha De Meester	Margriet Verstraete	19
Elisa De Wulf		45

MAAGDELIJNS.

45

Zulma Boone	Valentine Heldenbergh	
Hélène Crochon	Gabrielle Lammertyn	
Margriet Crochon	Léontine Malfait	
Margriet De Coene	Eugénie Vandommele	
Emma Degryse	Albertine Verschaeve	
Léontine Deraedt	Elisa Verschaeve	
Julia Geldhof	Marie Wenes	
Hélène Gheysens	Cecilia Ameye	17
Julia Gheysens		

KNAPEN.

Walter Boone	Michel Malfait	
Jean Bourgeois	Joseph Mulier	
Jules Crochon	Michel Mulier	
Arthur De Coene	Clovis Nonkel	
Maurice De Coene	Cyrille Neyrinck	
Albert De Coutere	Jean Peltau	
Emile De Coutere	Emiel Scheray	
Joseph De Coutere	Robert Van Eenoo	
Reni De Coutere	Henri Verhelle	
Georges De Meester	Michel Verhelle	
Leon Driessens	Daniel Ameye	23
Eugène Gheysens		

Allen van Iseghem.

Agnès Mertens	— François Voorspoels	2
	van Antwerpen.	
		87
Dirigent en begeleiding		3
		90

De lijst van de jeugdige zangertjes die optraden in de cantate van Peter Benoit „DE WÆRELD IN”.
18 augustus 1895.

De zaterdag voordien had een feestmaaltijd plaats gehad voor Benoit en zijn Izegemse vrienden. J. Van Wtberghe had er een hulde aan Benoit uitgesproken en J. Demeester droeg een gelegenheidsgedicht voor.

4° : Toenemende ziekte van Benoit.

- Op 29 augustus schrijft hij vanuit Harelbeke : Maandag en Dinsdag eerstkomende kom ik naar Izegem als mijn gezondheid het toelaat.
- In september krijgt hij ten huize van C. Ameye een soort van beroerte en wordt onmiddellijk naar Harelbeke gebracht.
- Op 10 oktober schrijft hij vanuit Harelbeke : *Eergisteren te Izegem was ik waarlijk niet te best.*
- Begin november logeert hij, om uit te rusten, in hotel Breydel en de Conink te Nieuwpoort, maar, zo schrijft De Geyter, onder de naam Jules Demeester !

5° : Werk aan "Prinses Zonneschijn"

Tijdens de maanden augustus-september werkte Benoit bij C. Ameye aan dit nieuwe werk op tekst van Pol De Mont. Cecile Ameye beschrijft hoe hij 's avonds in de grote zaal bij de haard aan de vleugel improviseert en thema's zoekt, terwijl alleen het kantklossen tikt en het spinnewiel ronkt (zie illustratie).(15). Het zou echter bij enkele eerste losse schetsen blijven aangezien hij toen een eerste beroerte zou krijgen.

- 1896 : -Benoit werkt met Demeester aan Roeschaard, het vervolg op het Meilief.
 - Op 19 december schrijft hij uit Antwerpen hoe hij het weekend te Izegem hoopt door te brengen : vrijdag 25 dec bij J. Van Wtberghe, zaterdag 26 dec bij C. Ameye en zondag 27 dec bij P. De Coene.
- 1897 : Benoit componeert "Zilveren Bruiloft" op tekst van J. Sabbe, voor P. De Coene - Mortier.
- 1898 : Voor het huwelijk van Blanche De Coene schrijft hij op tekst van Sabbe het wondermooie lied "Aan Blanca"
- 1899 : - Meelevend met het wereldgebeuren componeert Benoit "Transvaalsch Krijgslied", op tekst van J. Demeester.
 - Voor het huwelijk van Johanna Ameye schrijft hij het sonnet "Weest Gelukkig" op tekst van Sabbe (zie bijlage IV).
- 1900 : Op 8 augustus wordt Valère VandenBogaerde ingehuldigd als burgemeester van de Stad Izegem. Bij die gelegenheid voert het Mandelkoor een "Huldezang" uit op tekst van J. Demeester en muziek van Benoit. Deze

De heerlijke Kunstbeschermers
 Edel Heer en Edel Mevrouw Camille Ameye - Dobbelaere
 en hunne Edele familie
 dankbaar en innig aangeboden
 door de Schrijvers

Jules Demeester Peter Benoit

Antwerpen - Izegem 3° 1895

Door Benoit geschreven opdracht aan C. Ameye, in een partituur van het Meilief, bewaard in het Ameye - archief te Ronse.

De heerlijke Kunstbeschermers

Edel Heer en Edel Mevrouw Camille Ameye - Dobbelaere en hunne Edele familie

dankbaar en innig aangeboden

door de schrijvers,

Jules Demeester

Antwerpen - Izegem 3° 1895

Peter Benoit

kompositie is voor zover bekend, de laatste van Benoit. De partituur ervan is echter thans verdwenen.

Benoit zou tijdens de zomer te Izegem komen logeren bij de Ameyes "ter genezing", maar hij is te ziek om de verplaatsing te maken.

- 1901 : Op 8 maart sterft Benoit te Antwerpen. Kort tevoren waren Mevr. en Cecile Ameye nog bij hem geweest te Antwerpen, o.a. om de gebroken vriendschap tussen Benoit en Sabbe te herstellen (16).

Vermelden we nog verschillende brieven aan C. Ameye waarin Benoit schrijft dat hij ziek is en niet op een uitnodiging kan ingaan, en verschillende brieven waarin hij afspraken maakt om met de Ameyes concerten bij te wonen, o.a. te Brussel en Mons. Deze brieven hebben als hoofding "Edelste der vrienden" en als adres "Aan den Welgedelen Heer Maestro C. Ameye".

BESLUIT

De idee van "volksverheffing" of "kunst voor het platteland" die Benoit in West-Vlaanderen, met Izegem als centrum wou propageren, heeft dus feitelijk met het Meilief slechts één werk voortgebracht. Van een uitvoering van de ontworpen plannen voor een confederatie van West-Vlaamse Rederijderskamers, hebben wij in de weinige archieven van de Grétrykring niets teruggevonden, zodat we veronderstellen dat ook daarvan niets is terecht gekomen. Het enig blijvend resultaat van het gebeuren rond het Meilief is de vriendschap geweest tussen Benoit en de reeds genoemde families. Voor Benoit betekende dit, naast Harelbeke, een tweede thuis in West-Vlaanderen, en aan die families schonk het enkele innig mooie liederen. De eigenlijke uitwerking van de plannen van Benoit zou pas enkele jaren later komen met o.a. "Het vlaamse volkstoneel", o.l.v. J. De Gruyter, en met de "Liederavonden voor het volk" van het Willemsfonds door Flor Van Duyse en de volkszangavonden van een Aloys Desmet en een Emiel Hullebroeck.

NOTEN

- (1) We werken aan een artikel over de geschiedenis van de Grétrykring. Wie inlichtingen heeft, kan die altijd kwijt bij de redactie.
- (2) In de "Redevoering in de Grétrykring", 2 juni 1895, uitgegeven bij Strobbe.
- (3) Blijkens een artikel van C. VANDER LINDEN, De Musikaal-dramatische kunst in Zuid-Nederland, in : De Vlaamse Kunstbode, aug 1893, p. 385.

- (4) Zie noot (3).
- (5) CEC. AMEYE, Herinneringen aan Benoit, in : De Nieuwe Gids, 1951, p. 137
- (6) Bewaard in het Familie Ameye-archief te Marie-Louise bij Ronse.
- (7) CEC. AMEYE, op. cit., ibid.
- (8) Onder andere bewaard in het Ameye-archief.
- (9) "Het Nieuws van de Dag", 14 dec 1896 en "La Réforme", 15 dec 1896.
- (10) L. LAMBRECHTS, Peter Benoit en zijn onderwerpen, in : Muziekwarande, 1923, p. 174; A. CORBET, Peter Benoit en de Vlaamse Letteren, in : Dietse Warande en Belfort, 1941, p. 274.
- (11) A. CORBET, Peter Benoit, leven, werk en betekenis, 1942, p. 146-147; CH. VANDENBORREN, Peter Benoit, 1943, p. 125-126.
- (12) Bewaard in het Ameye-archief.
- (13) CEC. AMEYE, op. cit., p. 138.
- (14) De volledige tekst staat in EM. NEYRINCK, Ernst en Vreugde, p. 101.
- (15) CEC. AMEYE, op. cit., p. 139.
- (16) G. SCHMOOK, Peter Benoit : Ecce Homo; 1960, p. 44.

BIJLAGEN

I. LENA'S MINNELIED uit Het Meilief, J. Demeester

O! de lente is lief ontloken,
 Lucht en water zijn zo blauw
 't Bloempje, lang in 't gras gedoken,
 Blijkt nu zacht in morgendauw.
 Bij dit stil natuurgetover,
 't Visje dartelt in den vliet,
 't Windje lispelt in het lover,
 't Sijsje kweelt zijn minnelied.

Alles spreekt ons hier van liefde,
 Alles ademt vree en min;
 En wat ook den boezem griefde,
 Troost en hope komt er in,
 'k Zie een beeld mij steeds omzweven,

kompositie is voor zover bekend, de laatste van Benoit. De partituur ervan is echter thans verdwenen.

Benoit zou tijdens de zomer te Izegem komen logeren bij de Ameyes "ter genezing", maar hij is te ziek om de verplaatsing te maken.

- 1901 : Op 8 maart sterft Benoit te Antwerpen. Kort tevoren waren Mevr. en Cecile Ameye nog bij hem geweest te Antwerpen, o.a. om de gebroken vriendschap tussen Benoit en Sabbe te herstellen (16).

Vermelden we nog verschillende brieven aan C. Ameye waarin Benoit schrijft dat hij ziek is en niet op een uitnodiging kan ingaan, en verschillende brieven waarin hij afspraken maakt om met de Ameyes concerten bij te wonen, o.a. te Brussel en Mons. Deze brieven hebben als hoofding "Edelste der vrienden" en als adres "Aan den Wel- edelen Heer Maestro C. Ameye".

BESLUIT

De idee van "volksverheffing" of "kunst voor het platteland" die Benoit in West-Vlaanderen, met Izegem als centrum wou propageren, heeft dus feitelijk met het Meilief slechts één werk voortgebracht. Van een uitvoering van de ontworpen plannen voor een confederatie van West-Vlaamse Rederijderskamers, hebben wij in de weinige archieven van de Grétrykring niets teruggevonden, zodat we veronderstellen dat ook daarvan niets is terecht gekomen. Het enig blijvend resultaat van het gebeuren rond het Meilief is de vriendschap geweest tussen Benoit en de reeds genoemde families. Voor Benoit betekende dit, naast Harelbeke, een tweede thuis in West-Vlaanderen, en aan die families schonk het enkele innig mooie liederen. De eigenlijke uitwerking van de plannen van Benoit zou pas enkele jaren later komen met o.a. "Het vlaamse volkstoneel", o.l.v. J. De Gruyter, en met de "Liederavonden voor het volk" van het Willemsfonds door Flor Van Duyse en de volkszangavonden van een Aloys Desmet en een Emiel Hullebroeck.

NOTEN

- (1) We werken aan een artikel over de geschiedenis van de Grétrykring. Wie inlichtingen heeft, kan die altijd kwijt bij de redactie.
- (2) In de "Redevoering in de Grétrykring", 2 juni 1895, uitgegeven bij Strobbe.
- (3) Blijkens een artikel van C. VANDER LINDEN, De Musikaal-dramatische kunst in Zuid-Nederland, in : De Vlaamse Kunstbode, aug 1893, p. 385.

- (4) Zie noot (3).
- (5) CEC. AMEYE, Herinneringen aan Benoit, in : De Nieuwe Gids, 1951, p. 137
- (6) Bewaard in het Familie Ameye-archief te Marie-Louise bij Ronse.
- (7) CEC. AMEYE, op. cit., ibid.
- (8) Onder andere bewaard in het Ameye-archief.
- (9) "Het Nieuws van de Dag", 14 dec 1896 en "La Réforme", 15 dec 1896.
- (10) L. LAMBRECHTS, Peter Benoit en zijn onderwerpen, in : Muziekwarande, 1923, p. 174; A. CORBET, Peter Benoit en de Vlaamse Letteren, in : Dietse Warande en Belfort, 1941, p. 274.
- (11) A. CORBET, Peter Benoit, leven, werk en betekenis, 1942, p. 146-147; CH. VANDENBORREN, Peter Benoit, 1943, p. 125-126.
- (12) Bewaard in het Ameye-archief.
- (13) CEC. AMEYE, op. cit., p. 138.
- (14) De volledige tekst staat in EM. NEYRINCK, Ernst en Vreugde, p. 101.
- (15) CEC. AMEYE, op. cit., p. 139.
- (16) G. SCHMOOK, Peter Benoit : Ecce Homo; 1960, p. 44.

BIJLAGEN

I. LENA'S MINNELIED uit Het Meilief, J. Demeester

O! de lente is lief ontloken,
 Lucht en water zijn zo blauw
 't Bloempje, lang in 't gras gedoken,
 Blijkt nu zacht in morgendauw.
 Bij dit stil natuurgetover,
 't Visje dartelt in den vliet,
 't Windje lispelt in het lover,
 't Sijsje kweelt zijn minnelied.

Alles spreekt ons hier van liefde,
 Alles ademt vree en min;
 En wat ook den boezem grieve,
 Troost en hope komt er in,
 'k Zie een beeld mij steeds omzweven,

Dat mij toelonkt zacht en goed;
Dat mijn harte rust kan geven
En van vreugde dromen doet.

II. Lied der Iseghemse Schoenmakersgilde. Emiel Neyrinck.

Zodra de zon
De lieve zon
De weiden kleurt en bosch doet groenen
De hamerslag
Begroet de dag :
De nagels zijn de deugd der schoenen.
Wij naaglen vast
Wij naaglen goed.
De vlijt, de moed
Maakt alles goed.

Ja, zonder schoên
Wat zou de wereld doen ?
Wat zou het menschdom lijden
Van steenen en kalsijden :
Ons zending is op aarde schoon
En vreugd en vrijheid is ons kroon.
Wij naaglen vast
Wij naaglen goed.
De vlijt, de moed
Maakt alles goed.

III. De uitvoerders van "De wereld in".

IV. "Weest gelukkig", J. Sabbe.

Weest gelukkig!..

In 't oneindige veld van de blauwe lucht
Hangt, bij vallende nacht, droef de mane te blinken,
Lijk een moeder zoo bleek, die wanhopig verzucht,
Als zij, tranende kroost, al die sterren ziet pinken.

Arme kroost! elke ster is, in dolende vlucht,
Naar het weerspaar op zoek, dat haar toch zal ontzinken,
Dat haar eeuwig verlokt naar een droom van genucht,
En dan, eeuwige vloek, in den schemer gaat slinken. —

Hier op aarde is het goed, waar, bij rozengeur,
In een zoet paradijs, vol gekweel en geneur,
Ieder lievende hert aan een hert wordt verbonden!

Weest gelukkig, gij twee, in de volheid des goods,
Die uw schoonheid, uw jeugd nu geniet als een roes,
Want gij hebt elkander gevonden!

Peter Benoit en Julius Sabbe.

VOORONTWERP VAN ONZE HUIDIGE DEKANALE ST.-TILLOKERK.

DOOR ANTOON VANDROMME

In 1850 was de oude St.-Tillokerk, die dateerde uit het midden van de XIVe eeuw, te bouwvallig (1) en te klein geworden (2). Er werd beslist dat deze kerk zou moeten wijken en volledig diende gesloopt te worden.

Bouwmeester Pieter Croquison (3) uit Kortrijk werd aangesproken en gevraagd een voorontwerp te tekenen voor een nieuw en veel ruimer bedehuis voor de steeds toenemende Izegemse bevolking. (4)

Hetzelfde jaar nog kwam de Kortrijkse architect met zijn voorontwerp klaar dat we uit een privé verzameling konden opdiepen.

De tekening stelt een neo-gotisch bouwwerk voor waarvan we alleen de lengte (62,5m) konden opmeten. Er werd immers maar één lengtezicht opgegeven. Zo was er nergens van de breedte iets te merken.

We kregen de verhoogde middenbeuk, zonder verhoging van 't koorgedeelte zoals we dat bij de oude st.-Tillokerk gezien hadden.

Onder de gootlijn, die op 18 meter gepland was, liep een gotische boogfries. Zeven vensters (3,4m X 1,6m) zouden voor de verlichting van de middenbeuk zorgen.

De zijbeuken waren lagen en zouden tegen 't middenschip aangebouwd worden op zo'n wijze dat ze een lessenaarsdak zouden gaan vertonen en niet een zadeldak zoals dat meestal het geval is.

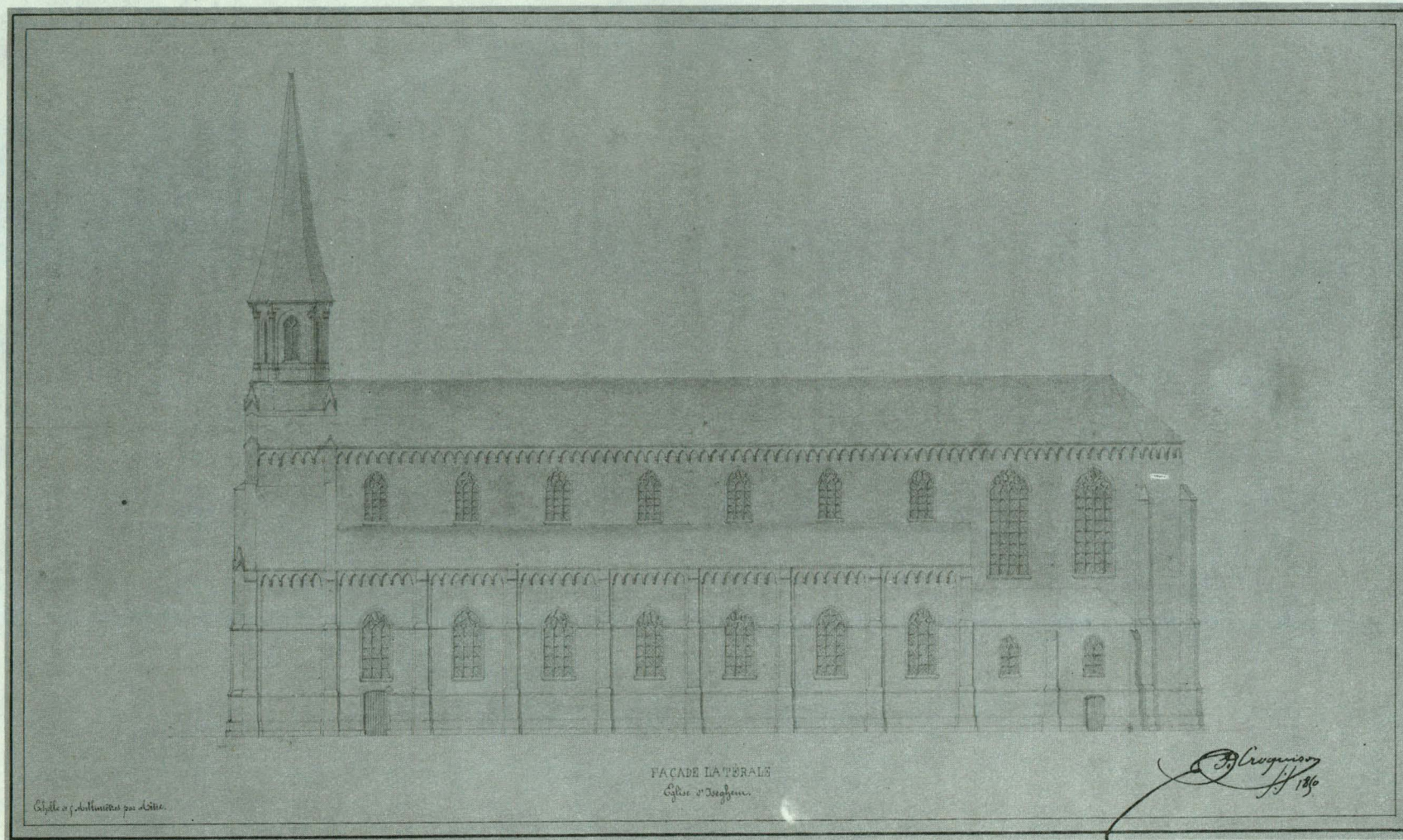
Voor de breedte van het kerkgebouw zou zo'n bouwtrant beslist geen winstpunt betekenen.

De zijbeuken zouden door zeven grote vensters verlicht worden (4,4m X 2m) met verschillende monelen. (5) De vensters waren voorzien van geruit brandglas zoals de verdwenen ramen van onze huidige dekenale kerk waren tot na W.O. II.

De eentonigheid van de lange zijgevel zou gebroken worden door negen muurberen die tot tegen de goot zouden doorlopen en op die manier de lange doorlopende boogfries even zouden onderbreken.

Onder 't eerste venster van de zuidgevel was een zijdeur voorzien.

't Koor dat alleen in de middenbeuk bestond had de vorm van een halve achthoek

Voorontwerp van de nieuwe St.-Tillokerk
door Pieter Croquison — 1850

en werd rechts en links door twee grote ramen (7m X 2,4m) verlicht.

De kleine zeszijdige westertoren was smal en smakeloos. Zijn hoogte boven de nok van de middenbeuk haalde slechts 5 meter en de spits ging dan nog eens 14,4 meter hoger.

Het blijft toch nog een raadsel waar de bekende Kortrijkse bouwmeester de klokken van 't kerkgeluid en beiaard (6) zou laten ophangen in een toren die alleen 5 meter buitenmaat telde. Zes kleine vensters (2,8m X 1m) waren de bijzonderste torenversiering en werden telkens door een zuilenpaar onderbroken.

Onder de toren was een portaal gepland waarvan geen verdere details bekend zijn. Verder hadden we aan de zuidkant een kleine sacristie op de diepte van en zuiderzijbeuk en met een totale lengte van 10 meter. Onder 't meest oostelijk venster was een toegangsdeur voor geestelijken en kerkdienaars. De gootlijn kwam alleen ter hoogte van de brandpunten van de vensters van de zijbeuken, zijnde op 6,6 meter boven de grond en was van geen boogfries voorzien.

Dit voorontwerp werd niet aanvaard. Bouwmeester Croquison werd verzocht een plan van een groter kerkgebouw te ontwerpen waarvan de toren heel wat meer zou opvallen en van op grote afstand zou merkbaar zijn.

De totale lengte van het bedehuis werd nog tot 66 meter uitgebreid en de totale breedte werd op 39 meter gebracht. De slanke toren haalde een hoogte van 83 meter. Van kilometers ver wijst de spitse naald nu nog steeds ons "Boos Izegem" aan.

1. J.B. VANDE WALLE, Notitieboekschen, blz 59 (30 nov. 1823)
2. In 1850 was de St.-Tillokerk de enige parochiekerk voor gans Izegem. Op dat ogenblik bereikte de totale bevolking het cijfer van 8.020 zielen. Een totale oppervlakte van 800 m² was zeker onvoldoende om zo'n grote bevolking te bergen. De kinderen werden reeds in de kapel van Ave Maria en in de kapel van 't hospitaal (de Stuiverskapel) opgevangen, maar ook dat was maar een noodoplossing.
3. PIETER CROQUISON. Veel smakeloze neo-gotiek in Vlaanderen wordt naar hem CROQUISONNERIE genoemd.
4. DE BEVOLKING TE IZEGEM :
1820 : 7789 - 1830 : 8425 - 1840 : 8828 - De hongersnoodjaren deden 't cijfer weer zakken - 1850 : 8020 - 1860 : 7808 - 1870 : 8451.
5. MONELEN : stenen versieringen in de spitsboog zelf van gotische en neo-gotische ramen. Aan de vorm van de monelen kunnen we doorgaans gemakkelijk de stijl en de ouderdom van het gebouw bepalen.
6. In 1768 telde de beiaard 30 klokken (Tanghe blz 321.)

DE BOERENKRIJG TE IZEGEM

1793 - 1795

DOOR ROGER BEKAERT.

Het is 175 jaar geleden dat onze voorouders in Vlaanderen spontaan in opstand kwamen tegen de Franse bezetters en dat enkelen onder hen hun leven offerden, moegetergd door de Franse republiek.

Om enig beeld te schetsen van de gemoedstoestand van de bevolking, willen wij een zeer beknopt beeld ophangen van de oorzaken die geleid hebben tot de boerenkrijg.

Lodewijk XVI verklaarde op 20 april 1792, de oorlog aan het keizerrijk Oostenrijk. De Zuidelijke Nederlanden, hadden door de Brabantse omwenteling vergeefs getracht zich los te werken van het Oostenrijks regime. De leiders Vander Noot en Vonck waren het onderling niet eens en toen de Oostenrijkers opnieuw onze streken kwamen bezetten, vluchtten heel wat opstandelingen naar het buitenland. In alle partijen was er bitterheid, die in de hand gewerkt werd door Frankrijk. In onze streken kwam de propaganda vanuit Rijsel, want Vonck bevond zich daar en zocht vriendschap met de Fransen. Rijke ambtenaren en ook sommige geestelijken, waren vurige bewonderaars van alles wat uit Frankrijk overwaaide.

Intussen beleefden de meeste van onze mensen ramspoedige tijden. De gedurige troebelen en gevechten, hadden onze voorouders in bittere ellende gestort. Ze moesten instaan voor de ravitaillering van de verscheidene legerbenden die afwisselend door Izegem trokken. Plunderingen en afpersingen waren schering en inslag. Bomen, gewassen, klederen, lijnwaad, eetwaren en nog veel andere zaken werden gestolen of opgeëist en niet betaald. Aldus vinden wij dat de stad naderhand aan de inwoners een som van 8.070 gulden moest betalen, voor plunderingen en afpersingen door de Oostenrijkers. Bij de definitieve bezetting van ons land door de Fransen, die naar sommige Franse leiders verklaarden, gekomen waren om ons van het Oostenrijkse juk te bevrijden, was ons volk reeds in hoge mate verarmd. Het bleek ook weldra dat de republiek niet gekomen was om te bevrijden maar wel om te veroveren. Alras moest hier de Franse wetgeving ingevoerd worden. De feodale inrichting en corporaties werden afgeschaft. Men moest repre-

sentanten van het volk kiezen en alles werd op Frans model ingericht. Het land werd letterlijk leeggeplunderd : "Om de vruchten te bekomen velde men de boom" schreef Pirenne. Op 3 juli 1794 gaf Carnot aan de bezettende legers volgend bevel : "Alles wat gij in België vindt, moet naar Frankrijk overgebracht worden. Men zal betalen in assignaten. Zodanig moet het land uitgeplunderd worden, dat het nog onmogelijk wordt voor de vijand om terug te keren." (1) In West-Vlaanderen was generaal Dominique Vandamme daarvoor verantwoordelijk. Geboren te Kassel op 5 november 1770, was hij de zoon van een heelmester uit Moorslede. Hij was een vurig republikein, die het reeds zeer jong, in 1793 tot generaal bracht. In zijn briefwisseling vinden wij een schrijven die verbijsterd en ons doet aanvoelen hoe erg de toestand was en hoe zwaar onze voorouders getroffen waren. Hier laten wij in vrije vertaling dit schrijven volgen.

" De opeisingen die ik doe, zijn zeer aanzienlijk : paarden, ossen, koeien, voeders, granen, wagens, hout, ijzer, klokken, lood, lakens, lijnwaad en zilverwerk uit de kerken. Ik stuur alles naar Duinkerke. Die deugnieten van priesters hadden in de kerken bijna al het goed van de dorpen verborgen, omdat men gezegd had dat de Fransen niet meer in de kerken gaan. Ik heb alle kerken laten onderzoeken en in alle heb ik schone dingen gevonden. De heilige vaten waren in de klokken verborgen, maar ik heb ze gevonden. Aanstonds naar Duinkerke ermede ! Mijn buit bedraagt zes miljoen en ik reken daarbij hetgeen de stad Veurne in geld moet geven. Ha ! Wanneer ik binnen Nieuwpoort zal trekken welke slag ! Welke opeisingen ! Les Matins sont foutus, je veux aux habitants que les yeux pour pleurer !" (Ha ! de ellendelingen zijn eraan, ik laat aan de bevolking nog alleen hun ogen om te wenen !) (2)

Uit de stadsrekeningen van Izegem blijkt dat de stad 14.968 gulden schadevergoeding moest betalen aan de Izegemmers, voor schade en afpersingen die de Fransen hen hadden aangedaan. Deze staat van schade werd opgemaakt door twee gezworen landmeters : J. Vermandere en J. Dufort.

De officiële deklaratie van schade was ondertekend door : P. Coucke, J. B. Van-deputte, Guilelmus Loncke vanwege de gemeente en door de twee gezworen schatters en was gedateerd 6 september 1794. De stadskas had alle moeite van de wereld om die schadevergoeding te voldoen.

BELASTINGEN

Daarbij kwamen nu nog een hele reeks belastingen.

Het begon met een belasting van 60 miljoen goudfrank opgelegd aan priesters,

edelen, godsdienstige inrichtingen, grondbezitters en rijke mensen. De geestelijkheid van het Bisdom Brugge moest 2 miljoen goudfrank betalen. Dit bleek echter onmogelijk en uit vrees voor gijzelingen en plunderingen, gaf de bisschop toelating het zilverwerk van de kerken te smelten.

In Izegem moest het klooster der grauwe zusters ook een aanzienlijke som betalen en zagen de zusters zich verplicht hun zilverwerk te smelten om aldus te kunnen voldoen aan de belastingeis. (3)

Naderhand kwam er ook een personenbelasting, een bezitsbelasting en een luxe-belasting. Men voerde later zelf een belasting op deuren en vensters in.

De bevolking was niet meer te spreken over de weldaden van de Franse bevrijders en besloot zich vol bitterheid in zich zelf op. Zelf voor de vroegere sympatisanten van de veroveraars waren het harde tijden en slechts een zeer kleine minderheid wenste verder mede te werken met de Franse overheid.

DE GODSDIENSTMOEILJKHEDEN

De Fransen wisten hoe hier te lande de mensen innige trouw gezworen hadden aan de kerk en zich vast verbonden voelden met de kerk- en godsdienstgewoonten. Ze vreesden dan ook dat de wetten op de cultus hier niet goed onthaald zouden worden. Ze besloten geleidelijk te werk te gaan en begonnen met de kloosters aan te pakken. "*Les moines sont une peste.*" zei Bouteville. (4)

Het kloostergoed werd in beslag genomen en tot nationaal bezit uitgeroepen. Te Izegem was dit het geval met het grauwezusterklooster dat in onze stad door de mensen zeer goed gezien was om reden dat ze zieken verzorgden en armen hielpen. Ook de kerk en pastorij werden nationaal bezit.

De priesters moesten de eed van trouw aan de republiek afleggen. Velen weigerden en de Fransen gingen gedurig op jacht naar de onbeëdigde priesters.

De gelovigen konden nog wel in de kerk gaan en de misgebeden opzeggen, wat men toen "*een blinde mis*" noemde, maar wilden ze werkelijk mis horen of sacramenten ontvangen dan moesten ze naar een of andere plaats, waar in het geheim mis gecelebreerd werd of de sacramenten konden toegediend worden.

Al onze priesters hadden geweigerd de eed van trouw af te leggen en moesten dus onderduiken. Onze onderpastoor E. H. Meulebroucke verbleef een tijd bij baljuw Coucke en E. H. Six bij Francis De Vos. Pastoor Samuël Delaere vond een onderkomen bij bleker Strobbe. Zijn huis die hij niet meer kon betreden werd veranderd in herberg. Er kwam een beëdigde priester naar Izegem op 12 april 1798 maar na één nacht vertrok hij met de schrik op het lijf. (5)

Pastoor Delaere wist zich te verbergen en was steeds ten dienste voor mensen in nood, om te berechten of de H. Sacramenten toe te dienen. Zulks gebeurde bv. in de blekerij Strobbe, nu de brouwerij Carpentier, in het molenhuis van de kinders De Brabandere, bij P. J. De Backere - Fatton in de Meensestraat, enz. Op 26 januari 1799 werd onze pastoor tot de verbanning veroordeeld. Het vonnis van de deportatie is bewaard gebleven in de dekenij.

Al was het gevaarlijk men vond toch sommige mensen die hun woning ter beschikking stelden van de geestelijkheid om er de mis te doen. Voor alle zekerheid gaf men aan die huizen een bijzondere naam. Zo heette het kasteel van Huerne, *het bisdom* of *de kathedrale*; het huis van baljuw Coucke, *het vicariaat*; dat van Martijn Nuttens, *Sinte Maarten*; dat van olieslager Van Wtberghe op de Korenmarkt, *Sint Jan-in-d'olie*; dat van de weduwe Leenknecht-Vyncke, *Sint Catharine*; dat van Bernardus Verhelle, *Sint Bernardinus* en er waren nog andere.

DE CONSCRIPTIE

Bij al die ontberingen en moeilijkheden kwam dan de wet op de conscriptie die bij de bevolking volledig de deur dicht deed voor de republiek.

Dit zou dan ook de aanleiding zijn voor de boerenkrijg.

De hatelijke conscriptie, die op 4 september 1798 in onze gewesten werd uitgevaardigd, wekte grote misnoegdheid en zelf troebelen in midden West-Vlaanderen.

Een omzendbrief van het bestuur van het Leie-departement (27 september 1798), verplichtte de municipaliteiten, zo vlug mogelijk lijsten op te stellen van alle dienstplichtigen tussen 20 en 25 jaar. Ze moesten zelf hun namen opgeven, anders werden ze gerekend bij de eerste klasse en moesten dan ook eerstoptrekken. (6)

In Izegem legde men veel administratieve ijver aan de dag en reeds op 10 oktober stuurde men de lijst, met de "*conscrits*" die tot de eerste klasse behoorden, naar Brugge. Deze lijst bevatte de namen van 84 jonge mannen. Deze liepen rond met de vrees elk ogenblik te worden opgeroepen.

Aan de hand van brieven van de Franse commissaris Comere, gericht aan het centraal bestuur van het departement of aan Beke "Directeur du jury" te Kortrijk, evenals uit de verslagen van de Izegemse municipaliteit kunnen wij gemakkelijk de gebeurtenissen nagaan die zich in oktober te Izegem hebben afgespeeld. P. Declercq schrijft : "*Voor geen enkele gemeente in West-Vlaanderen, kon tot nog toe een zo direct beeld van die beroerde dagen worden samengesteld.*" (7) De gemoederen waren volop aan het gisten en in de week van 10 oktober werden talrijke conscrits in het

geheim uitgenodigd tot een vergadering, die zou doorgaan in de herberg "Sint Pieter" op zondag 14 oktober. Die herberg werd gehouden door Jan Rousseau (nu nog bestaande in de Sint-Pietersstraat onder de naam "De oude St. Pieter") (8) Volgen we nu stap voor stap de evenementen.

Zondag 14 oktober. Geheime vergadering. Talrijke opkomst van Izegemse jongelingen en onbekenden uit aangrenzende kantons. Het was een onvermoed succes. Woordvoerders uit Ledegem en Geluwe spraken over verzet, dat moest doorgaan op de eerstvolgende decadi (21 oktober 1798). De aanwezigen waren vol geestdrift. Men rukte elkaar de cocarde van de hoed en was akkoord om dreigbrieven te verspreiden binst de nacht. 's Anderendaags vond citoyen Ameye, op de deur van zijn woning in de Kerkstraat een dreigbrief geplakt. Men zou zijn huis in brand steken als hij het durfde wagen de eerste conscrit te doen vertrekken. Comere was reeds op 14 oktober op de hoogte van de samenzwering. Op bovengenoemde vergadering waren immers twee aanwezigen niet akkoord met de sprekers en hadden daardoor moeilijkheden ondervonden. Zij verklikten dan ook het opzet aan Comere. De politiecommissaris Pierre Van Wtberghe, ging uit op inlichtingen en onderhoorde enkele getuigen. Pieter Misschelin, wonende op de wijk "De Mol" werd als opruier aangehouden en naar het "Maison d'arrêt" van de correctionele rechtbank van Kortrijk overgebracht. (9)

Uit volgend schrijven blijkt dat Comere in angst leefde en de geschapen toestand met spanning volgde : *"De conscriptiewet is niet van aard om in het canton Izegem een gemakkelijke uitvoering te vinden. Deze wet wordt immers algemeen op gemor onthaald. Dreigbrieven worden in de gemeente verspreid. Zou het niet mogelijk zijn gedurende enkele dagen drie of vier soldaten van het garnizoen te zenden. Het ware een wijze voorzorgsmaatregel, ofschoon ik het gevaar niet nakend vind. Want een voorbeeld van aanhouding werd reeds gesteld, dat ongetwijfeld vrees zal weten in te boezemen."* (10)

15 oktober. Langs de baan Ingelmunster - Kortrijk, kon Pieter Misschelin de gendarm die hem naar Kortrijk bracht, verschalken en in het veld vluchten. Aldus kwam hij er toe te ontsnappen.

16 oktober. Directeur Beke, kwam te drie uur in de morgen te Izegem aan met zes gendarmen en een officier. Hij wilde een grondig onderzoek instellen naar de ontvluchte Misschelin. Huiszoekingen werden gedaan maar zonder resultaat. Talrijke personen waarvan men dacht dat ze de vergadering in "St. Pieter" hadden bijgewoond, werden ondervraagd. De gendarm die Misschelin had laten ontsnap-

1813 — Detail van een werk van S. Vermote.
De kerk van Izegem zoals ze was in de dagen van de Boerenkrijg.

„In dit huis werd er in de Fransche tijd Mis gelezen.”
Nota van L. Slosse bij bijgaande foto.
Hier wordt het huis bedoeld in de Meensestraat, nr. 22.

Lithografie van Dewasme en C° naar een werk van J.-B. Dejonghe.
Het Kasteel „Het Blauwhuis” werd in de tijd van de Boerenkrijg
„Het Bisdom” of „De Kathedrale” geheten.

1910 — Huiskapel van het Blauwhuis - de westhoek van het kasteel.
In deze kapel staat ook een kast, waarin tijdens de Franse revolutie
de kostbare relikwie van het H. Bloed rustte ten huize van Jonkvrouw
van Huerne te Brugge.

pen beweerde dat zeven mannen gewapend met pistolen, hem hadden overvallen. Zij hadden vijf kogels gelost en hij had met zijn sabel één van de aanranders gekwetst aan de schouder. Tijdens die schermutseling was Misschelin er in geslaagd te ontvluchten.

Intussen troffen de boerenkrijgers van middel West-Vlaanderen maatregelen voor een geregelde opstand tegen de Fransen.

24 oktober. Comere meldt aan directeur Beke van Kortrijk, dat een samensholing van "*brigands*" is opgemerkt aan de wijk "Abeele". Daar bleven ze wachten beweerde hij, op een groep van 200 man die zich verzamelden nabij het kasteel van Rumbekke aan de herberg "De Vijfwegen". Hij schrijft : *On a vu un individu la cocarde noir au chapeau et même un plumet noir*" (Dit was het uniform van de oppercommandant van de boeren). Dringend vroeg hij om militaire hulp.

Om 19 uur kwam dan ook uit Kortrijk een groep van 25 infanteristen te Izegem aan. Ze gingen op verkenning tot aan "den Abele", maar vonden niets verdachts. In de herberg "Den Abele", bij Petrus Vanneste, gingen ze een glas drinken en keerden dan onverrichter zake naar Izegem terug. Wij vonden volgend kwijschrift : *"Aen Petris Vanneste, herbergier bij den Abele...over thaire tsynen huysse gedaen.. ten tyde der brigandage alhier, immers tot observeren ende disperseren, was het mogelijk, der geseyde opcommende brigands."* (11)

Middelerwijl was Izegem, langs de kant van Rumbekke ingenomen en bezet door een bende van zeven tot achthonderd brigands.

Comere stooft vooruit met vijf man. Hij stootte op de voorpost en had zijn handen vol om zichzelf te verdedigen. Comere en zijn soldaten vuurden wat ze konden en twee brigands vielen neer. De voorpost week achteruit en werd achtervolgd door de Fransen. Ze moesten echter de achtervolging staken en zelfs vluchten naar Izegem, want ze dreigden omsingeld te worden en de Franse sergeant gaf de raad onmiddellijk de vlucht te nemen. Comere liep met zijn knecht naar de pastorie, waar hij met zijn vrouw, kinderen en moeder woonde. Vol schrik verborg hij zich in het struikgewas en sloop weg naar een huis waar hij een schuilplaats vond. Intussen had men zijn vrouw en jongste kind naar het gemeentehuis gebracht, om ze daar als gijzelaars te houden.

Op de Grote Markt, hakten de brigands de vrijheidsboom neer. Een groep mannen beukte de deur van het gemeentehuis in. Ze namen de twee vlaggen van het canton mede. Gewapend eisten ze van Silvester Vermeulen, waard van het gemeentehuis de sleutel van de archiefkast. Toen men de sleutel niet vond werd de ar-

chiefkast opengebroken en een deel van de registers werd op de binnenkoer verbrand. De nieuw aangelegde bevolkingsregister, waarin zich de namen bevonden van de conscrits voor het jaar 7, verdween in de vlammen. (12)

De brigands trokken ook naar Joseph Callens, horlogemaker en naar Juffrouw Coleta Ameye, zuster van de president, om de sleutel van de klokketoren te eisen. Ze kwamen echter zonder sleutel terug. Die dag kon de alarmklok niet geluid worden.

Tegen 14 uur vertrokken de brigands in de richting van Ardoois, waar een chef van de brigands verbleef, namelijk Jan Renier. Toen het geweld geluid was, kwamen de vrouw, de kinderen en de moeder van Comere, hem opzoeken in zijn schuilplaats. Achteraf vonden ze hun huis gans overhoop. Zijn bibliotheek waar hij zeer aan gehecht was en die zeldzame boeken bevatte, was vernield. Registers, archiefboeken en andere stukken lagen verscheurd op de straat. Linnen, juwelen en al wat waarde had was verdwenen. Comere die zich te Izegem niet meer veilig voelde, nam om 16 uur met zijn familie de wijk naar Kortrijk.

26 oktober. Rond tien uur in de voormiddag, gaven drie inwoners het teken tot samenscholing. Op de Grote Markt werden enkele schoten gelost. Enkele mannen gingen naar de kerk en braken het deurslot van de toren open. Kinderen die op het kerkhof stonden te kijken, deden ze roepen : "Leve de keizer !". De alarmklok werd geluid van kwart over elf tot 14 uur en de straten liepen vol inwoners. De brigands begaven zich naar de vrederechter, Guillaume Verstraete op de Korenmarkt en eisten de wapens die de inwoners hadden moeten inleveren. Hij werd daarbij verplicht die mannen te vergezellen naar de ontvanger van belastingen, Petrus Devos en ze namen het geld van de gemeente mede. Vervolgens gingen ze naar de Gentsestraat, bij de gewezen hoogbaljuw, Petrus Joseph Coucke. Deze moest mede op straat en toen ze Samuël Delaere, pastoor, uit de blekerij van Christiaan Strobbe, waar hij versholen zat, gehaald hadden, gingen ze met die twee hoogwaardigheidsbekleders naar de kerk. Langs hun doortocht riepen de vele mensen : "Leve de keizer !". De klokken gingen aan het luiden en de beiaard speelde. Brigands uit Ingelmunster hadden de Franse gemeentevlag medegebracht. Ze werd verbrand voor het gemeentehuis, onder de toejuichingen van een opgewonden publiek.

De belleman moest door de straten trekken en de mensen vragen de vuurwapens die ze gebeurlijk nog in hun bezit hadden, af te staan aan het verzet.

Al de municipalen werden opgeroepen, om 's avonds op het gemeentehuis te ver-

schijnen, met de dreiging dat men anders hun huis zou uitplunderen. De gewezen hoogbaljuw, Coucke, trachtte de gemoederen te bedaren en stelde zich borg voor het leven van president Ameye, die op het gestelde uur op het gemeentehuis verscheen. Er was een macht van volk samengestroomd en Ameye werd op gejouw onthaald. Men besliste tot arrestatie en bracht hem als gevangene naar het grauwzusterklooster, dat door de brigands was ingenomen. Coucke gebruikte al zijn invloed om hem te bevrijden en onder huisarrest te stellen in zijn eigen huis in de Kerkstraat. Eerst drie en later acht man hielden het huis bezet, aten en dronken en toonden zich meester in huis.

27 oktober. Te één uur in de nacht, verlieten de brigands het huis van de president. Een brigand komende van Zwevezele en voorzien van een trommel, kwam verwittigen dat het veiliger was te vertrekken. Reeds om 8 uur in de morgen liep het gerucht, dat een detachement Franse soldaten, de gemeente Kachtem aan het uitplunderen was. De noodklok werd geluid en de brigands vertrokken in de richting Kachtem.

28 oktober. Een compagnie infanteristen vertrok uit Brugge om de bezetting van Kortrijk te helpen. Tussen 9 en 10 uur kwamen ze te Ingelmunster voorbij. Geheel de streek was in beroering. Mannen uit Izegem, Kachtem, Emelgem, Ingelmunster en andere gemeenten, wapenden zich met alles wat ze konden vinden : Fusieken, pistolen, zeisen, vorken, knotsen en messen. Ze achtervolgden de Fransen langs de Steenweg van Brugge tot aan "Kuurne frans". De commandant van Kortrijk deed een uitval met 100 soldaten-ruiters en 150 infanteristen en snelde de compagnie ter hulp. De Fransen waren razend van woede. Overal werd er geschoten en veel onschuldigen werden vermoord. Wij lezen daarover het volgende : " Men heeft begraven te Izegem 27 mensen, te Ingelmunster 33, te Lendeledede 11, te Kachtem 6, te Emelgem 4 en te Kuurne 6;" (13) De Fransen kwamen over Ingelmunster naar Izegem en zaaiden dood en vernieling.

In een dagblad van 9 juli 1798 lezen wij wat volgt : *"De Fransen ondervroegen het volk om te weten waar de klokkemeester woonde. Ze kwamen bij Joseph Callens en wilden hem gevangen nemen, omdat hij alarm had geklept. Hij antwoordde dat hij daar geen schuld aan had, dat hij uit zijn huis niet was geweest en zelfs geweigerd had te luiden en de sleutel aan de oproerlingen te geven. Men heeft, zegde hij, de deur van de klokketoren opengebroken, want hier is de sleutel."* Door het weder waren de wegen bijzonder vuil. De soldaten doorzochten het huis Callens en daar zijn schoenen zeer net waren en droog, geloofden ze hem. Toen ze dan de deur van de toren opengebroken vonden, lieten ze

Callens met vrede. (14)

Terwijl de soldaten nog op straat waren, zag Callens een zekere Storme uit zijn huis komen. De Fransen wilden hem met hun bajonet het hoofd afkappen. Storme viel op de knieën en smeekte om gratie en terwijl hij op zijn knieën lag, hakten ze hem de hand af. (Storme komt voor op de lijst van 9 doden door Pastoor Delaere opgemaakt. Hij was 23 jaar en is naar alle waarschijnlijkheid uitgebloed.) De Fransen, vol woede en wraaklust, wilden Izegem in brand steken. Het stroo werd gereed gelegd op de Grote Markt en de inwoners zaten vol angst. Er is maar één persoon die ons kan redden, meenden zij en dat is : "Madame van de advocaat". Ze woonde in de Brugstraat en was franssprekend. Ze was de vrouw van advocaat Charles Maes en heette Caroline Jardin. Haar woning was eigenlijk in de Markstraat doch haar ouderlijk huis was in de Brugstraat. Men zocht haar op. Ze trok haar beste klederen aan en ging naar de Markt waar de Franse soldaten legerden. De Fransen openden de rangen om haar toe te laten bij de bevelhebber te komen. Ze viel op de knieën en smeekte om genade voor de stad. Het werd haar toegestaan. (15)

Ook het volgende verhaal kan men bog lezen : " Onder hen, die op brigandszondag de Fransen poogden te verjagen, bevond zich een landbouwer, met name Tanghe, die met een geweer op de schouder zich op weg bevond. Almeteens werd hij gezien door twee soldaten te paard, die op hem aanzetten. Hij vluchtte langs het *papenveld* en liet zich in een gracht vallen tussen de struiken, slechts zijn mond boven water houdende om niet gezien te worden. De Fransen reden gedurig heen en weer over de dijk en in de meersen om naar de brigand te zoeken, die hen zo onverwacht ontsnapt was. Hun zoeken bleef vergeefs. Tanghe lag zo diep en zo stil in het water, dat ze hem niet ziende, het eindelijk opgaven en vertrokken. (16)

De vrijheidsvlag met de Franse vlag bovenop werd herplant. De commandant gaf bevel aan de municipaliteit om de klokken naar beneden te laten werpen, wat dan ook gedaan werd. De Fransen vertrokken uit Izegem tegen de avond en gingen terug naar Kortrijk.

Naast de lijst van doden opgemaakt door pastoor Delaere, vinden wij nog het volgende : *"Den 3de maerte 1798 gedeurig in slavery van de franschen die vele kwelden is hier den 28sten 8bre eene beroerte ontstaan van het gemeente tegen de fransche dog tot ons zynder van Yseghem ingelmunster heule en keuren (Kuurne) zoo men my zegde wel 150 menschen dood gebleven. God geeft hun ruste."* (17)

29 oktober. Op 8 brumaire in de namiddag vielen een honderdtal brigands komende uit de richting van Kachtem, Izegem opnieuw binnen. Nog maar eens werd de vrijheidsboom omgehakt en de Franse vlag verscheurd. De Izegemnaren zaten vol schrik en bleven in hun huizen, deuren en vensters gesloten. Nadat de brigands een bezoek gebracht hadden aan het gemeentehuis, verlieten ze de stad in de richting Kachtem.

30 oktober. Het geweld was geluwd en het municipaal bestuur kwam bijeen in buitengewone zitting om proces-verbaal op te stellen van al de gebeurtenissen. Hun rapport eindigde aldus : "*Désignation des chefs et coupables de la révolte : Louis Van Haverbeke, tisserand; Jean Renier, mendiant; Pierre Parmentier, menuisier; Eugène D'Haese, chapelier; Jean Baptiste Huysentruyt, marchand de fil;*"(18) Nog dezelfde dag bracht de gemeentebode dit verslag naar Brugge. De municipaliteit herplantte de vrijheidsboom.

31 oktober. Met slaande trom trokken 120 brigands, komende uit de richting van Ardooie, rond 9 uur 's avonds Izegem binnen. Ze stelden wachten op de straten hakten nog maar eens de vrijheidsboom af en hun commandant " qui parlait français et allemand et qui fut le même des autres invasions" zo zegt het rapport, ging naar het huis van president Ameye; trof er alleen juffrouw Coleta Ameye en eiste er geld, linnen en klederen. Uit de kelder haalden ze wij en andere dranken en bleven er drie uren schinken en drinken. (19)

Bij advocaat Maes eisten ze geld en een frak en zijden vest. Ook nog in andere huizen werd geld geëist. Vermeulen, de baas uit het gemeentehuis, moest hen het huis van de vrederechter tonen. Ze trokken er binnen en dreigden het huis in brand te steken. Na het huis doorzocht te hebben, namen ze een hoeveelheid kledingsstukken mede. Geheel de nacht stoorden ze de bevolking en gaven bevel aan de inwoners om een lantaarn te laten branden aan deur of venster. Door de deur van François Berlamont en van de gezusters Dujardin, schoten ze een kogel door de deur en ze verlieten Izegem rond 7 uur 's morgens om zich in de richting St. Eloois-Winkel te begeven.

Izegem had de rouw te dragen over negen burgers die door de Fransen gedood werden. Het waren :

1. Franciscus Messeyne, gehuwd, 50 jaar.
2. Gregorius Demeyere, gehuwd, 33 jaar.
3. Jacobus Rosselle, weduwnaar, 64 jaar.
4. Gregorius Verhulst, ongehuwd, 23 jaar.

Gedenksteen in het portaal van de St-Tillokerk, die ons aan het eerste eeuwfeest van de Boerenkrijg herinnert.

BID VOOR DE ZIELEN
DER
ISEGHEMNAREN

DIE OP DEN ZOOGEZEIDEN
BRIGANDSZONDAG
28 OKTOBER 1798
door de Franschen vermoord werden.

Franciskus MESSEYNE, getrouwde man; oud 50 jaren.
 Gregorius DE MEYERE, getrouwde man; oud 23 jaren.
 Jakobus ROSSELLE, weduwan; oud 51 jaren.
 Gregorius VERHULST, ongehuwd, oud 23 jaren.
 Gabelelmus Albertus RENIER, getrouwde man; oud
 [48 jaren].
 Joannes PARMENTIER, ongehuwd, oud 28 jaren.
 Joannes NEIRYNCK, getrouwde man; oud 51 jaren.
 Petrus BERLAMONT, ongehuwd, oud 51 jaren.
 Joannes, Antonius, Ferdinandus STORME, ongehuwd,
 [oud 23 jaren].
 En nog een twintigtal andere Iseghemnaren.

R. I. P.

Den 28 Augusti 1898 werd in Iseghem het eeuwfeest van den Boerenkrijg luisterlijk herdacht; en op maandag 29 Augusti werd eene solemneele mis gezongen tot lafenis van de zielen der Iseghemnaren, gebedeveld op Brigandszondag 28 Oktober 1798.

Iseghem — Druk. Van Moor el-D. Key:s.

Ter gelegenheid van het eerste eeuwfeest werden op maandag 29 augustus 1898 gedachtenissen uitgereikt van de Izegemnaren die sneuvelden in de Boerenkrijg

Tekening : Jules Vercoetere.

5. Gulielmus Albertus Renier, gehuwd, 48 jaar.
6. Joannes Parmentier, ongehuwd, 28 jaar.
7. Joannes Neirinck, gehuwd, 54 jaar.
8. Petrus Berlamont, ongehuwd, 51 jaar.
9. Joannes Antonius Ferdinandus Storme, ongehuwd, 23 jaar.

Een muursteen in het portaal van de St-Tillokerk draagt de namen van deze 9 mannen, die vielen omdat ze het Franse juk wilden afwerpen.

Er was tijdens die gebeurtenissen veel schade berokkend en Izegem werd door het "Tribunal civil" van Amiens veroordeeld tot schadevergoedingen.

Comere bv. eiste voor zijn deel 9.930 Fr. De stad vond die som overdreven en in een schrijven aan de onderprefekt stelde men voor, dat 5 of 6 Izegemse ingezetenen der stad zouden samen komen met Comere, om de zaak in der minne te regelen, op een dag bepaald door de onderprefekt. (20)

Volgende schadevergoedingen werden dan definitief vastgesteld :

Aan Comere : 8.593,50 Fr. - Mevrouw Comere ; 1.200 Fr. - P. Ameye : 1.034 Fr. Sylvestre Vermeulen : 311,50 Fr. - Pierre Devos : 120 Fr. - Guillaume Verstraete : 52 Fr. - Charles Maes : 118,50 Fr. - Benoit Renier : 79,10 Fr. - François Logé : 114,50 Fr. - Pierre Van Wtberghe : 274,50 Fr. J. B. Vandewalle : 72 Fr. - Joseph Tanghe : 438 Fr. Louise Ameye : 245 Fr. - Wwe Joseph Legrand : 150 Fr. - Antoine Berlamont : 63 Fr. - J. Vervenne : 100 Fr. - Vernielingen in de raadszaal van de municipaliteit : 348 Fr. - in het totaal : 13.348,85 Fr. (21)

1 november. De gemeente herplantte nu voor de laatste maal de vrijheidsboom, nu de rust hersteld was. De municipaliteit kwam tot rust en om goede indruk te maken bij het centraal bestuur en alle verdenking van aktieve medewerking aan de opstand weg te nemen, schreef men het volgende : "*L'arbre de la liberté est replanté. Depuis lors notre canton jouit de la plus parfaite tranquillité et le meilleur esprit et l'harmonie absolue règne entre ses habitants, qui sont on ne peut plus indignes sur les brigands.*" (22)

Izegem echter zat in de knoei en beschikte niet over het nodige geld voor die schadevergoeding. De stad leende de nodige gelden aan enkele burgers met de belofte terug te betalen na het innen van de belastingen. (23)

Acht Izegemnaren werden aangehouden en nog tien anderen opgezocht. Het krijgsgerechtigd van Doornik veroordeelde er 5 tot de doodstraf. Voor één onder hen vroeg de stad genade. Het betrof Jan Baptist Huysentruyt. (24) Het stadsbestuur richtte ook een schrijven aan zijn verdediger met de vraag hem een copie te

te willen overhandigen van hun smeekschrift, op 9 november 1798, gericht aan de commandant de la place de Courtrai. In hetzelfde schrijven vinden wij dat het bestuur kennis geeft van het feit, dat de patrouille om orde te handhaven de brigand Eugène D'Haese, chapelier, heeft aangehouden. Deze co-chef van de brigands werd onder strenge geleide overgebracht naar Kortrijk. (26)

- (1) J. Delhaeze, La domination Française en Belgique, 6 delen, Brussel, J. Lebègue, 1908.
- (2) A. Ducasse, Le général Vandamme et sa correspondance, Deel I blz. 73-74
- (3) R. Bekaert. Het klooster der grauwe zusters, "Ten Mandere".
- (4) Verhaeghen, Deel II blz. 28
- (5) Leven van Sint Tillo, G. F. Tanghe, Kanonik; Uitg. Strobbe, Izegem blz. 114
- (6) Rijksarchief Kortrijk
- (7) P. Declercq, Biekorf 1955 blz. 137
- (8) "Boerenkrijg in West-Vlaanderen" A. Lowyck blz. 24, uitgave St. Andries, 1948; Wij vinden hier echter een andere datum, maar in een schrijven van Comere staat wel "23 vendémaire" dit is 14 oktober.
- (9) A. Lowyck schrijft Pieter Michiels, maar opzoekingen door P. Declercq, hebben zekerheid gebracht over de naam Misschelin.
- (10) Rijksarchief, Leie-departement nr 1183 - Hier vrije vertaling.
- (11) Rijksarchief Leie-departement nr. 2036
- (12) Briefwisseling register 1798, 7 frimaire, jaar 7. Vraag om copie van de vernietigde lijsten
- (13) Dagboek Goethals - Vercruysse, Kortrijk
- (14) "Gazette van Iseghem" 9 juli 1798.
- (15) Boerenkrijg in West-Vlaanderen. A. Lowyck.
- (16) Gazette van Iseghem 1798.
- (17) Dagboek Vandewalle blz. 53.
- (18) Rijksarchief, Leie-departement nr. 1183.
- (19) Biekorf 1955, blz. 181-P. Declercq. Hij vermoedde dat het hier ging om de Oostenrijkse officier Keitel.
- (20) R.B. 1800-02 nr. 23
- (21) Rijksarchief Leie-departement nr 1183
- (22) R.B. 1798-1800
- (23) R.B. 1800-02 nr. 23 en 185
- (24) R.B. 1800-02 nr. 5 en rijkarchief, Leie-departement nr. 191
- (25) R.B. 1800-02 nr. 6
- (26) R.B. 1798-1800 nr. 5

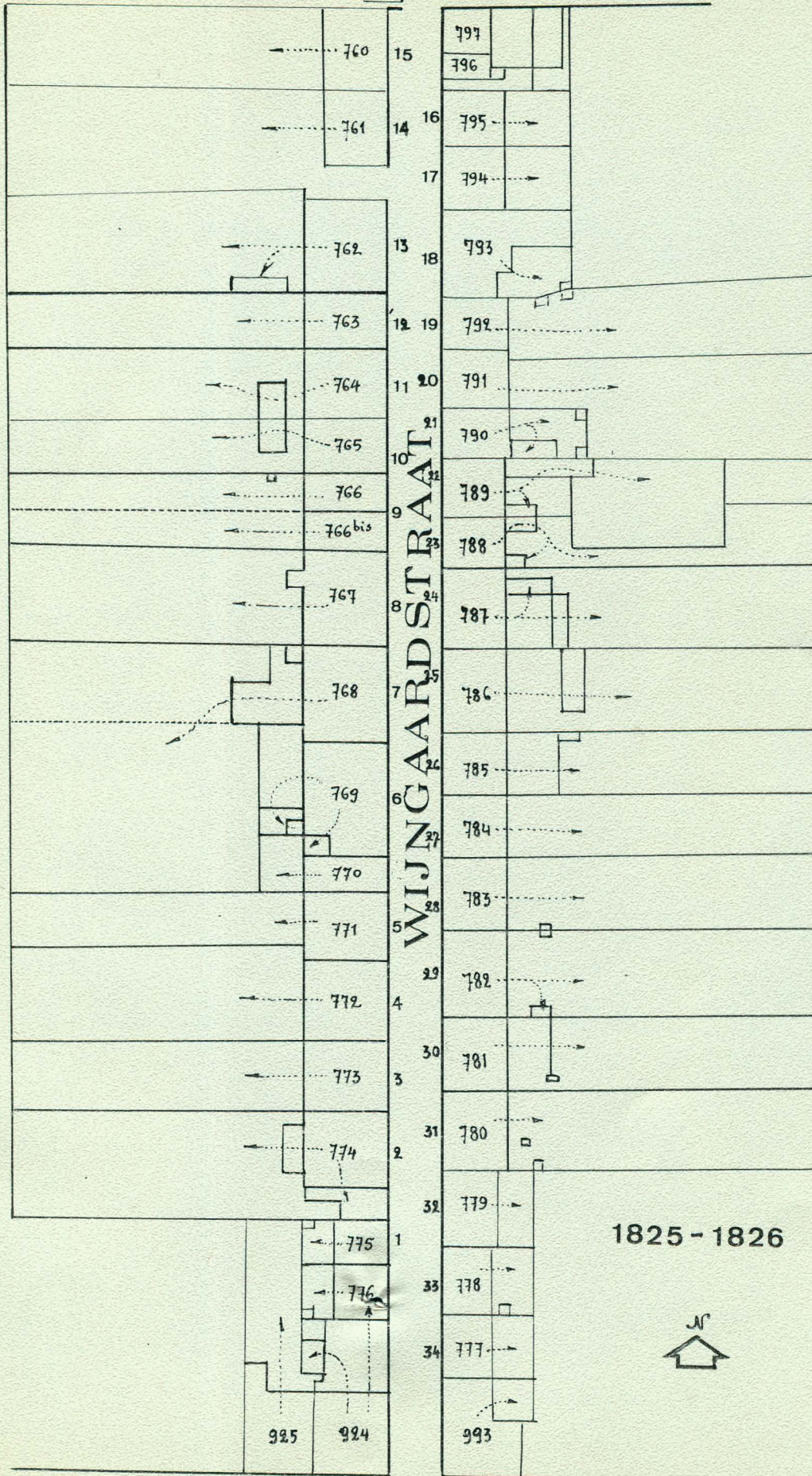
WIJNGAARDSTRAAT

1825-1826

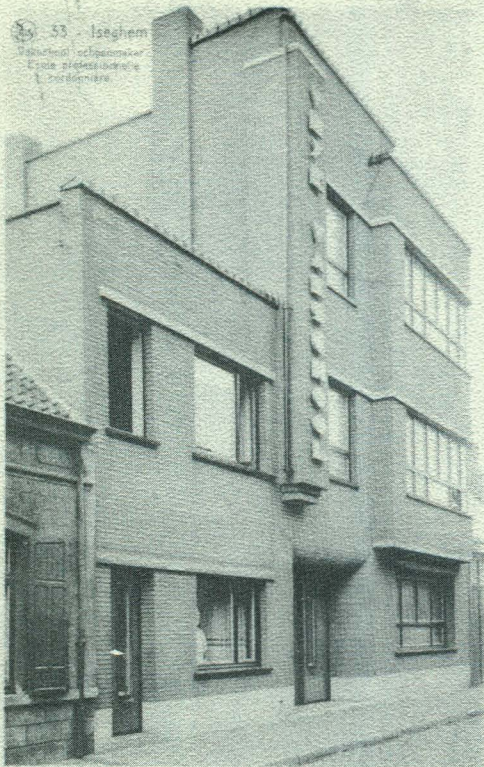
DOOR JOZEF BOURGEOIS

Kad.nr.	-	Eigenaar	-	Huisnummer	-	Bewoners
775	-	François Brabant	=	1	-	Dufoort Theresia spinner
774	-	Hertog van Arenbergh (1)	=	2	-	Emanuel Berlandt - Bouilleau, wever en Joannes Bouilleau, spinner
773	-	Idem	=	3	-	Petrus Windels - Vanneste spinner en Anne-Marie Dobbels wed. Pieter Josef Bossuyt, spinner
772	-	Idem	=	4	-	François Scherpereel - Vermandele hovenier
771	-	Idem	=	5	-	Petrus Vanbelle - Vandenborre schoenmaker
769/770	-	Idem	=	6	-	Louis Vandenborre - Dewitte garenkoper
768	-	Idem	=	7	-	Petrus Messeyne - Vandenborre garenkoper
767	-	Idem	=	8	-	Joannes Seynaeve - Gryspeert hagebinder
766bis	-	Idem	=	9	-	Weduwe Derouche en kinderen Karel Deldycke - Roelandt, borstelm.
766	-	Idem	=		-	
765	-	Idem	=	10	-	Marie-Jeanne Thiers wed. Pieter Bossuyt, bijzondere
764	-	Idem	=	11	-	Petrus Saman - Glorieux en Alex Vanhoutteghem - Parmentier kleermakers
763	-	Idem	=	12	-	Petrus Vandenborre - Feys spinner
762	-	Idem	=	13	-	Marie Azou wed. Wydhooghe spinner
761	-	Idem	=	14	-	Joannes Vanneste en kinderen melkverkoper

ZWIJNSMARKT

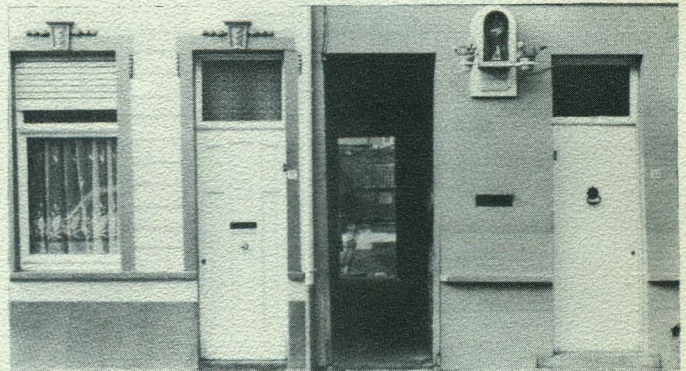
ROESELARESTR.

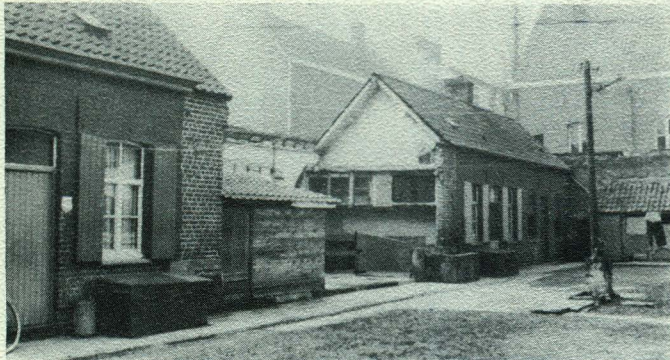
1935 — „Vrije vakschool” voor schoenmakers.

1972 — „Stedelijke leergangen” en „'t Schoei-
selmuseum”.

1968 — Toegang tot koer „St. - Paul”.

1968 — Zuidwestkant van koer „St. - Paul”.

1968 — Noordwest van koer „St. - Paul”.

April 1969 — De Wijngaardstraat naar 't Zuiden
toe.

760	- Hertog van Arenbergh	= 15	- Josefus Kesteloot - Wyllein hoedemaker
795	- Joannes Doorme koopman	= 16	- Petrus Dupont - Versteele spinner
794	- Idem	= 17	- Francis Hoornaert - Biesbrouck hoedenmaker - Theresia Kesteloot wed. Biesbrouck spinner
793	- Idem	= 18	- Antonius Sarre - Demeytere vlaskoper
792	- Hertog van Arenbergh	= 19	- Pieter Josef Heldenbergh-Lafaut werkman - Bernardus Verfaille - Deroo schoenmaker
791	- Idem	= 20	- Edouard Vermeulen - Desmet werkman
790	- Idem	= 21	- Gezust. Joanna en Flora Pitillon naaisters
789	- Idem	= 22	- Petrus Lafaut - Vandenborre garenkoper
788	- Idem	= 23	- Petrus Janssens - Marlier lintwever
787	- Idem	= 24	- Louis Vanbalberghe - Vervenne lijnkoper
786	- Idem	= 25	- Gabriel Demuynck - Cappelle voerman
785	- Idem	= 26	- Petrus Demey - Degryse garenkoper
784	- Idem	= 27	- Virginie Thiberghien wed. Willemyns garenkoopster
783	- Idem	= 28	- Joannes Deprez - Ronse schoenmaker
782	- Idem	= 29	- Jan Depoortere - Vandenbroucke vlaskoper
781	- Idem	= 30	- Joannes Lapeire, barbier en Vandenbussche ? , wed. Mistiaen spinner
780	- Idem	= 31	- Franciscus Bouilleau - Eeckhout wever
779	- Jan Vermeulen	= 32	- Jan Vermeulen - Minnaert
778	- Antoon Berlamont proprietaire	= 33	- Louis Laridon - Vyncke leurder

(1) De Wijngaardkouter t.t.z. het stuk land tussen de Hond-, Wijngaard-, Roeselare- en Kruisstraat was eigendom van de heren van Izegem (Hertog van Arenbergh was de laatste ergenaam). Deze gronden werden geleidelijk in cijnspacht gegeven. Eerst in de 16de eeuw de noordkant (Hondstraat), later in de 17de en 18de eeuw de oostkant en zuidkant (Wijngaerdstraat en Roeselarestraat.)

Bij cijnspacht bleef de grond eigendom van de eigenaar van het of de erop gebouwde huizen van de cijnspachter. De cijnspacht, gewoonlijk een gering bedrag, ging gewoonlijk over 99 jaar en werd automatisch verlengd. Soms werd door de eigenaar de pacht verkocht doch alleen aan de eigenaar van de cijnspachter. In 1829 werden samen met al de eigendommen van de prinsen van Izegem ook de cijnspachten verkocht. Een deel van de oostkant van de Wijngaardstraat was bij de Wijngaardkouter gerekend (zie nummers 780 tot 792 van het kadaster op bijgaand plan).

FIGUREN VAN BIJ ONS:

Z. E. H. DIRECTEUR ETIENNE LOUWAEGE

1909 - 1934 - 1944

DOOR RAFAËL VERHOLLE

Het zal wel een unicum zijn in de geschiedenis van het vrij onderwijs in onze gouw, zo niet over het gehele land, dat een bisschoppelijk college een drievoudig jubileum van zijn directeur kan vieren. Dit uniek feit heeft zich immers voorgedaan in het Sint-Jozefscollege van onze stad, waar op 16 februari 1974 Z.E.H. Directeur E. Louwaege gevierd werd om zijn 65e verjaardag, zijn veertigjarig priesterschap en zijn dertig jaar directeur zijn aan dit instituut.

Geboren te Kortemark op 6 februari 1909, is hij einde augustus 1914, bij het naderend oorlogsgeweld, met zijn familie uitgeweken naar Engeland, waar hij het lager onderwijs in het Engels volgde, zodat hij bij zijn terugkeer in Kortemark in 1919 moest beginnen met opnieuw "vlaams" te leren. In 1921 begon hij zijn humaniorastudies aan het Sint-Lodewijkscollege te Brugge. Na zijn Wijsbegeerte en Groot Seminarie keerde hij terug als prefect van de hogere afdeling, begin 1934, nog vóór zijn priesterwijding die plaats had op 8 april van laatstgenoemd jaar. Hij zou er tien jaar blijven en op 21 augustus 1944, nog in volle oorlogsperiode, werd hij benoemd tot directeur, toen nog principaal, aan het Sint-Jozefscollege alhier. Het werd een stuur begin voor de nieuwe directeur, want hij kwam hier aan midden de aftocht en de achterhoedegevechten van de Weermacht en de opmars van de Verbondenen, die tenslotte op 8 september Izegem bevrijdden. Op 11 september konden de collegepoorten betrekkelijk veilig heropend worden en hiermede begon voor directeur Louwaege een periode van ongeveer dertig jaar zwaar en ononderbroken werk aan het hoofd van het instituut.

Door buitenstaanders wordt Z.E.H. Louwaege in de eerste plaats beschouwd als de grote bouwer van het college. ~~Indedaad~~, haast jaar na jaar valt een of ander grote materiële realisatie van de directeur te vermelden. Het begon met de schilderen herstellingswerken na de oorlog, het plaveien van de speelplaatsen, het verder uitrusten en meubileren van de feestzaal, het bouwen van nieuwe klassen op de lagere afdeling, waar ook binnen korte tijd het meubilair volledig vernieuwd werd.

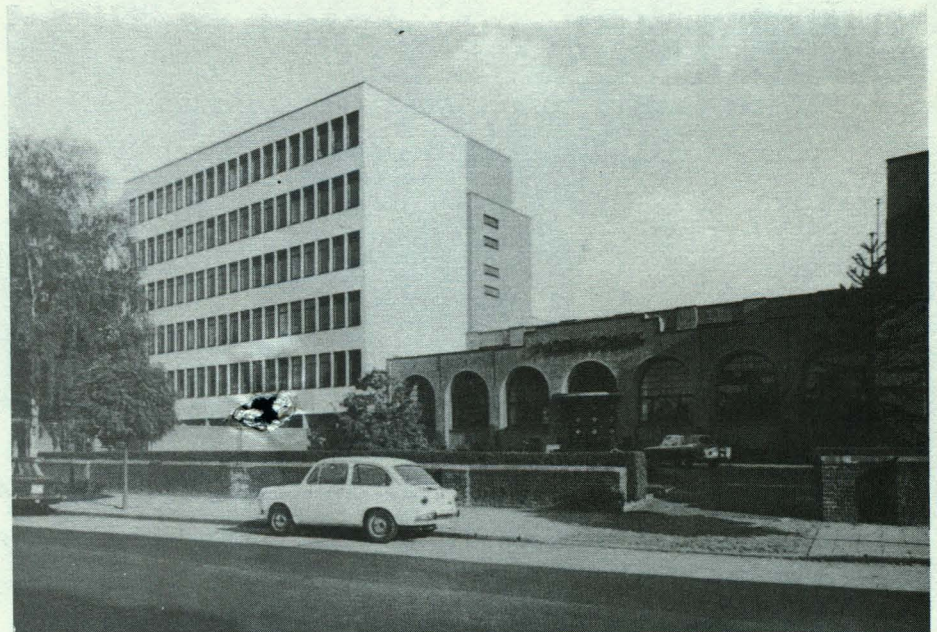
FIGUREN VAN BIJ ONS : E. H. ETIENNE LOUWAEGE

E. H. ETIENNE LOUWAEGE

- * 65 jaar
- * 40 jaar priester
- * 30 jaar directeur van het St.-Jozefscollege te Izegem

Het torengedouw van het Sint-Jozefscollege dat als laatste en grootste bouwwerk onder het bestuur van E. H. Louwaege het licht zag.

Daarna kwam de aankoop van het Kasteel Wallemote, dat het sport- en ontspanningsoord van het college zou worden, nu ook verblijfplaats van de oudste internen. Volgden nog : een nieuwe turnzaal en nieuwe klaslokalen en garages langs de Meensestraat, een nieuwe studiezaal voor de middelbare afdeling, de verbouwing van de oude lokalen op de lagere afdeling, die ook van nieuwe gevels en een ruime trapzaal voorzien werden. Voor de hogere afdeling werden op de oude hofstede een nieuwe studiezaal en vijf klaslokalen aangebouwd, de kapel werd vernieuwd en gemoderniseerd, nog kwamen nieuwe lokalen er bij voor de steeds maar groeiende afdeling voortgezet onderwijs, en zo zou deze opsomming kunnen verder gaan.

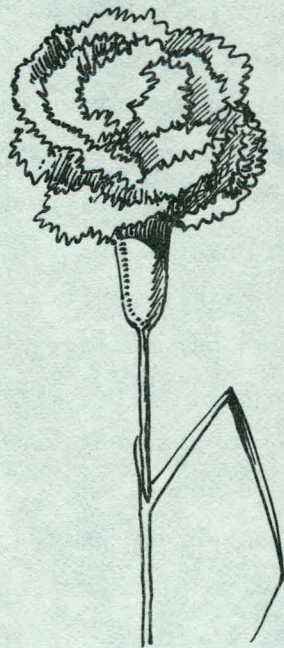
Een werk moet nog uitdrukkelijk vermeld worden : het optrekken van het torengebouw, met zijn 5 verdiepingen en een totale hoogte van 23 meter, dat aan het college zijn eigen cachet en uitzicht zou geven en dat ter gelegenheid van het eeuwfeest van het college in 1967 werd ingehuldigd. Eerstdaags komt er nog een tweede dergelijk gebouw bij, dat zal ingeplant worden loodrecht op de Burgemeester Vandebogaerdelaan. Deze vluchtige opsomming moge volstaan om duidelijk te maken dat de jubilaris zijn eretitel van grote bouwer volkomen verdient.

We zouden directeur Louwaeghe echter onrecht aandoen, moesten wij uitsluitend dit aspect van zijn werk vermelden. Zijn activiteit heeft zich immers niet beperkt tot de materiële vormgeving van het college, want onder zijn leiding en bestuur is het instituut immers uitgegroeid tot een volwaardige onderwijsinstelling, die met haar talrijke afdelingen tegemoet komt aan alle noodwendigheden van de lokale en regionale studerende jeugd.

Waar het college bij zijn aankomst enkel een grieks-latijnse humaniora omvatte met daarbij de drie lagere klassen uit de moderne humaniora, telt het thans een rijke gamma van volledige onderwijsrichtingen : grieks-latijnse humaniora, latijns-wiskundige humaniora, latijns-wetenschappelijke humaniora, wetenschappelijk A en wetenschappelijke B, en tenslotte de economische humaniora.

De degelijkheid van de vorming en het onderwijs, die er meegegeven worden, alsmede de voortreffelijke resultaten, door de oudleerlingen behaald bij hun verdere studies, hebben het college een naam en een faam bezorgd, die talrijke onderwijsinstellingen het kunnen benijden. Ook in dit aspect van de groei van het college heeft directeur Louwaeghe de leiding gehad. Daarom noemen wij hem niet alleen de grote bouwer maar ook de grote uitbouwer van het college.

De naam van Z. E. H. Directeur E. Louwaege zal dan ook een aparte plaats innen in de annalen van het Sint-Jozefscollege, dat in het leven en de opgang van onze stad een zeer bijzondere rol heeft vervult. Izegem is de jubilaris hierom diepe dank verschuldigd.

ACTUEELTJES NR. 29

DOOR ROBERT LEROY

- 702 - Op 3 juni 1973 behaalde de Koninklijke Harmonie van de Kongregatie de eerste prijs met lof van de jury en met meer dan 90 % te Epinay sur Seine (dicht bij Parijs) in een internationale stapmarsfestival. Nog een parel aan de reeds rijke kroon van die sterke Harmonie !
- 703 - Het 5-de Internationale Lentefestival van "Die Boose" werd ook het meest stijlvolle. De groepen uit Zweden, Polen, Frankrijk, Ierland, Duitsland en Roemenië wedijverden om ter best. De B.R.T. zorgde voor een mooie presentatie langs de T.V.
- 704 - Een splinternieuwe bolletra werd geopend in de Stedelijke feestzaal "Iso" langs de noordkant. Volgens de kenners wordt ze, na wat inspelen, een der beste van de streek.
- 705 - Voor de derde maal werd door het Koninkl. Gild St.-Sebastiaan de "Gouden Schoen" te verschieten gegeven. Uit de competitie met 24 ploegen van 5 schutters kwam de ploeg van St.-Denijs als overwinnaar.
- 706 - Samen met al de grote werken langs en aan de vaart is men ook druk bezig met de inkokering van de Mandel. Dit wordt beslist een goede zaak, heel wat milieuhinder zal aldus wegvallen !
- 707 - Te Emelgem ging het 2-de Zomersalon door, ingericht door de Emelgemse zelfstandigen "groep II". Het was een prettig salon dat rijkelijk succes kende in "Mandeldaele".
- 708 - In het Rustoord ging een muzikale namiddag door met medewerking van een geselecteerde kompanie van de Koninkl. Stadsfanfaren o.l.v. Mr *Vandommele* en de Hr *Em. Vermeulen Sr.* Onze oudjes stelden alles ten zeerste op prijs. Vooral Em. Vermeulen Sr. die zelf, ruim een uur vulde met op allerlei instrumenten te spelen, kreeg een warm applaus, een 77-er waardig.
- 709 - Op 30 juni hadden weer t' allenkante de proclamaties plaats. Zo in het Sint-Jozefscollege, waar de laureaten waren : *P. Geldhof, F. Viaene,*

L. Monserez en D. Demeyere. - In de Gemeenteschool haalde *Marylène Vandommele* het, en in de Rijksmiddelbare school waren *D. Degraeve*, *A. Normon*, *R. Lachat*, *M. Vanlaecke* en *A. Balcaen* aan de eer.

- 710 - Ook in het V.T.I. was er feest op 30.6.73 ! Niet alleen heel wat leerlingen behaalden eremetalen maar ook 8 personeelsleden werden vereremerkt. De gedecoreerden waren : Directeur *Parmentier*, Ridder in de Kroonorde; en het Burgerlijk ereteken I-ste klasse ging naar de *H. H. M. Cagnie*, *J. De Coninck*, *L. Degezelle*, *R. Demeyere*, *J. Seynaeve*, *J. Vermeersch* en *A. Vierstraete*.
- 711 - Statiekermis op 7.7.73 werd volgens een nieuwe formule gevierd en kende een groot succes. Spelleider *Eric Dewitte* deed het perfect en meespelende wijken weerden zich voor dood !! "Klein Harelbeke" toonde zich de beste, nipt voor de Kasteelwijk. Ook de "Schoentjesworp" kende een steeds weerkerend succes en maakte heel wat gelukkigen !
- 712 - *Ebru* (= *Eric Bruyneel*) werd samen met 29 andere beeldhouwers, geselecteerd, om elk met 2 werken deel te nemen aan de grote openluchttentoonstelling in de Bisschopsdreef te Brugge St.-Kruis. De 2 monumentale parksculpturen van Eric werden fel opgemerkt en gewaardeerd.
- 713 - Met advies van de A.C.W.-werkgroep "Leefmilieu", de druk van enkele mandatarissen en vooral de inzet van adj.politiecommissaris *Timperman* komt een oplossing aan een dringend probleem : er komen verkeersbrigadiers ofte "klaarovers"! Een reeks lessen, waar het verkeersbord (maquette) van de Hr. *Timperman* prachtig van pas kwam, vormde deze jonge brigadiers.
- 714 - De rijvereniging "St.-Tillo" uit Izegem vierde luisterrijk haar 25-jarig bestaan. *Antoon Willem*, stichter en animator, werd samen met *Jef Claeys* "ziel" van de vereniging, in de bloemetjes gezet door Kommandant *Jozef Desimpel*. Proost *E. H. Vergote* en prov. afgevaardigde *Marc Devoo* deden ook hun duit in het zakje. Op zondag 12.8.73 werd dit jubileum besloten met een zonovergoten tornooi waarin de Izegemse ruiters fel hun mannetje gestaan hebben !
- 715 - Voor de derde keer richtte Moeder *Stelbeke* haar wielerkampioenschap in voor studenten niet-renners ! Midden een zee van volk in de Prinsessestraat, won *Ivan Vanmoen* uit Diksmuide en bij de porren was het *Ria Callebert* die haar titel vernieuwde.

ACTUEELTJES

11-7-1973 - Een uniek skelet van de torenspits

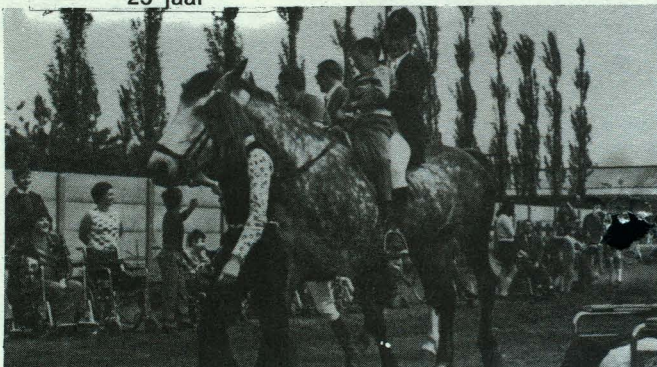
1973 - De eerste verkeersbrigadiers

1973 - Inkokering van de Mandel

Aug. 1973 - Rijvereniging St.-Tillo : 25 jaar

1973 - De St.-Tilloruiters in dienst van de gehandicapten

1973 - Het vernieuwde binnenzicht van St.-Tillo

ACTUEELTJES

1973 - Laureaten van St.-Jozefscollege

1973 - Laureaten van de Gemeenteschool

1973 - Laureaten van de R.M.S.

Nov. 1973 - De winnende ploeg bij de gezinskwis : familie A. Ghekiere - Tanghe

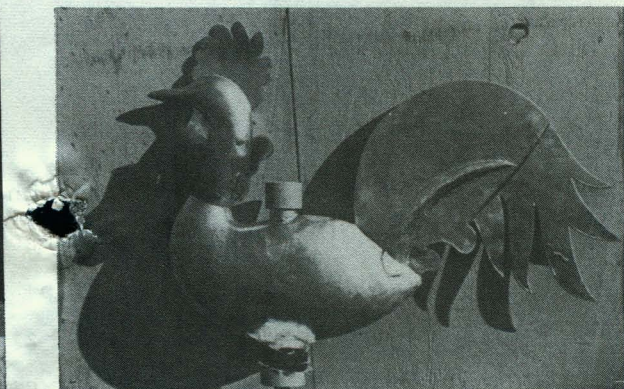
12-10-1973 - 14 u. 30 : De haan wordt teruggeplaatst

De vroegere voorzitter van de gezinsraad Mr. Marcel Clarisse (†)

De nieuwe voorzitter Mevr. Andrea Devos - Geldhof

Okt. 1973 - De nieuwe haan

- 716 - Een oude vertrouwde Izegemse instelling vierde haar 75-jarig bestaan nl. de Firma Holvoet-Vanoutrijve. Drie prominenten zetten de viering luister bij : de minister Dequae, burgemeester Nyffels en volksvertegenwoordiger A. Bourgeois. Bij die gelegenheid werden 17 werknemers vereremerkt. Het was een gloriëdag voor de Hr. R. Holvoet medestichter en onverwoestbaar !
- 717 - Onze Izegemse graficus *Emiel Hoorne*, exposeerde tekeningen, etsen, lino-snedes, seriegrafieën, litho- en xylografieën te Brugge in de galerie "Fiat 5". Hij genoot heel wat belangstelling.
- 718 - De Izegemse Economische Raad werd plechtig geïnstalleerd. Staatssecretaris D'hoore belichtte de taak van de raad en sprak de hoop uit dat voorzitter R. Vanthournout met zijn dynamische medewerkers er zal in slagen Izegem nieuw economisch bloed in te pompen, stad en volk ten bate.
- 719 - 1 - 30 september, expositie *Mia Deprez* in galerij "Uilenspiegel" te Sas-van-Gent. W. De Taye hield er de vernissage.
- 720 - Op vrijdag 14.9.73 werd de Izegemse Bowling geopend. Dit gebeurde met de nodige luister in aanwezigheid van het Stadsmagistraat. De Kortrijkse bowlingclub "Wilpa" demonstreerde met brio hoe het moest.
- 721 - Op 23 september namen "De Kerels" deel aan het alom bekende Zangfestival te Beverlo. 25 koren namen deel. Onder de 7 ere-mededingers haalden De Kerels een ereprijs met meer dan 90 %, grote onderscheiding, diploma en 2 tinnen schotels !
- 722 - Het 13-de Herfstmuziekfestival kende weer een reuzebijval ! Er werd prachtig gespeeld bij een mooi herfstzonnetje en het was voor onze stad opnieuw een topper !
- 723 - De Hr *Robert Holvoet*, een van Izegems meest prominente figuren, werd nu in de Bouwmaatschappij opgevolgd door Schepen *Florent Vandenbergh*e. Deze is reeds 14 jaar lid van de beheerraad en is dus terzake zeker bevoegd.
- 724 - Vrijdag 12.10.73 was voor de St.-Tillokerk een heuglijke dag : de nieuwe haan, prachtig verguld en glisterend in de zon, werd op de toren geplaatst en duidt voortaan weer de windrichting aan. Norbert Lechat zette, samen met zijn werkmakers Roger Bouckaert, Georges Elisabeth, Noël Semetier en Lucien Vanastele, de kroon op het werk (of was het de haan op de kerk ?). Deken Cauwe, samen met zijn Kerkraad en het Stadsbestuur, volgden de werkzaamheden van op de veilige grond !

- 725 - Voor de 8ste maal ging de interscholen-cross door, ingericht door de Mandelclub. Bij de miniemen ging de trofee voor de 7de keer naar de Jongensschool van Emelgem, bij de jongeren haalde het V.T.I. het pleit.
- 726 - Zondag, 14.10.73 was "Iso" werkelijk te klein : het 11de kampioenschap der Vlaanders voor Meesterkappers had er plaats midden een reuzebelangstelling !
- 727 - Het Kortrijks gemengd koor o.l.v. *Herman Roelstraete*, directeur van onze Stedelijke Muziekacademie, trad in oktober op in de stadsschouburg van Eindhoven. Dat gebeurde in 't kader der uitwisseling n.a.v. de opening van de E3-weg.
- 728 - In opdracht van de provincie West-Vlaanderen hield Scola Cantorum Cantemus Domino van 1 tot 4 november een concertreis in Westfalen. Ze traden op in de Dom te Münster en in de St-Vinsenzkirche te Menden. Bovendien gregoriaans en 16^e eeuwse polyfonie zongen ze ook werk van Robert Depicker en Herman Roelstraete. Op 4 november zongen ze de gregoriaanse hoogmis in de St-Mauritskirche te Münster.
- 729 - Ook bij de Firma Vandemoortele was er rond dezelfde tijd feest. 88 werknemers werden vereremerkt, drie zelfs met de gouden medaille der Orde van Leopold II : de H. H. *Baele André*, *Dutillieux Conrad* en *Kesteloot Josef*. De heren Raymond Vandemoortele en burgemeester G. Nyffels loofden de gevierden.
- 730 - Op zondag 11.11.73 voerden de muzikanten van de Koninkl. Harmonie der Kongregatie hun jubileumconcert uit, na vooraf iedereen in een "open deur dag" inzage gegeven te hebben in het rijke verleden van de harmonie. Het concert zelf was weer iets puiks, door iedereen met zeer veel smaak beluisterd.
- 731 - Eveneens ging op die dag in "Iso" de "Gezinskwis" door als slot van het "Olympisch minimum"-jaar. Het werd een harde strijd tussen diverse gezinnen die elk een vereniging vertegenwoordigden. Tenslotte haalde het gezin *Azer Ghekiere-Tanghe* van de Wandelclub, het, voor de families Colpaert, Caillie, Lagae, Samyn en Velghe.
- 732 - Ook werd er weer toneel opgevoerd door de "Overwinders in Eendrachtigheidt". Het stuk "De kinderen van Edouard" kende een ruim succes.
- 733 - De koninkl. Harmonie Leo XIII vierde Ste-Cecilia. De Hr *Georges Rommel* werd feestelijk bedacht om zijn 25-jaar onderchef van de Harmonie. Hij

- werd terecht als voorbeeld gesteld voor alle muzikanten.
- 734 - Op 28.11.73, tweede autoloze zondag, vierden de Stadsfanfaren en de Brandweer samen feest. Commandant *Henri Daenens* werd vereremerkt door het Stads-
magistraat om zijn 30 jaar officier zijn.
- 735 - Onze stadsgenoot *Emiel Hoorne* was op donderdag 29.11.73 één der 3 laureaten in de Prijs der Grafiek. Emiel haalde de Forum-prijs. Er waren een 90-tal deelnemers. Dit feit alleen reeds zet de prestatie van onze stadsgenoot nog meer in de verf !
- 736 - Een markante figuur uit onze stad ging met rust : de Hr *Jozef Tytgat*, 1ste schepen en hoofdkassier van de B.A.C. Een ganse leven bracht hij door in het A.C.W. met al zijn vertakkingen. Hij werd opgevolgd door de Hr. *Noël Feys* die nu bijgestaan wordt door Dirk Wallaert.
- 737 - Op 18 december had de aanbesteding plaats van de reuzebrug te Izegem, over het kanaal en spoorweg. Uitgevoerd in voorgespannen beton, zal zij 4 rijstroken hebben, plus ruime fiets- en voetpaden.
- 738 - Op 17 december had de oprichting plaats van de Interkommunale van huisvuilverwijdering voor Izegem en Omliggende. De heer *Rik Vankeirsbilck*, burgemeester-volksvertegenwoordiger van Ingelmunster werd tot voorzitter en burgemeester-volksvertegenwoordiger *Gustaaf Nyffels* van Izegem tot ondervoorzitter aangesteld, terwijl de Hr *N. Wylin* als secretaris van de I.V.I.O. zal fungeren.
- 739 - In de Gilde ging een buitengewoon geslaagde vogeltentoonstelling door, ingericht door de "Witte Spreeuwen". Ruim 800 prachtexemplaren waren te bewonderen. Werkelijk een zeer geslaagde prestatie !
- 740 - De Stedelijke Gezinsraad leed door het afsterven van de Hr *Marcel Clarysse* een groot verlies. Nu werd in zijn opvolging voorzien : Mevr. *Andrea Devos-Geldhof* kwam in zijn plaats. Als voorzitster van de K.A.V.-centrum is zij in de Gezinsraad zeker best geplaatst om de belangen van de Izegemse gezinnente behartigen.
- 741 - Met het eindejaar werd ook Mevr. *Van Staay-Grandry Elza* gevierd. Als verpleegster bracht zij in heel wat gezinnen leniging en troost. Bij haar op rust gaan werd haar een welverdiende hulde gebracht in de *Germinal*.
- 742 - Op het jaarfeest van het Izegemse Rode Kruis werden weer heel wat verdienstelijke mensen gehuldigd om 10 tot 25 en de Hr *Fern. Bonheure* zelf

om ruim 60 bloedgiften. Ook werd *Dr Nelis*, scheidend voorzitter, warm gehuldigd. Hem werd de zilveren baret opgespeld om zijn 25-jarig voorzitterschap. *Dr Debrabandere* zal voortaan de Izegemse afdeling aanvoeren.

743 - Zaterdag 5.1.74 ontving het Stadsbestuur weer al zijn helpers, zowel rechtstreekse als onrechtstreekse, op een nieuwjaarsreceptie in de Stedelijke Feestzaal "Iso". Dat het er een 400-tal waren bewijst dat Izegem leeft en werkt !

744 - Als laatste aktueel-tje dan de beweging van onze bevolking.

Geboorten	: 178 mannen	168 vrouwen
Inwijkingen	: 375 mannen	386 vrouwen
Sterfgevallen	: 146 mannen	114 vrouwen
Uitwijkingen	: 257 mannen	277 vrouwen
Huwelijken	: 182	
Echtscheidingen	: 14	
Totale bevolking op 31 december 1973 :		
	11.481 mannen	
	11.977 vrouwen	
Totaal	: 23.458	

IN AL JE KOMMERVOLLE UREN
HEB JE REEDS HET
JAARGELD '74
BETAALD
VOOR "TEN MANDERE" ?

SNIPPERS NR. 10

DOOR ANTOON VANDROMME

92. In de schoenmakerij - "Een echte crisis heerscht in de schoenmakerij en wel bijzonderlijk in het handwerk? Er is gemis aan bestellingen. Het handwerk moet gestadig wijken voor de gedurige verbeterde mekanieke schoenmakerij, zodanig dat er bijna geen manschoenen met de hand nog gemaakt worden. Er is sprake dat enige bijzondere firma's onzer plaatselijke schoennijverheid zich mekaniekelijk zullen inrichten. In alle geval voorziet men dat binnen korten tijd het handwerk bijna geheel zal verdwenen zijn. Het is langs de weg van de mekanieke schoenmakerij dat de redding ligt, meegaan met den tijd."
(artikel uit Boos Izegem-april 1914)
93. Op St.Tillosdag van het jaar 1797 schafte het Frans Bewind, laatst van al, de Discalsen af te Brugge, te weten 21 monniken, waaronder 16 priesters en 5 broeders. Eén van hen, Placidus a.s. Maria, Frans Schaeck van Izegem, z.v. Jan en Marie van Severen, stierf op 2.5.1803 in den ouderdom van 85 jaar, 64 jaar kloosterleven en 61 jaar priester. OLIM SUBPRIOR te Gent en te Brussel; overleden te Brugge.
(Rond den Heerd, 31.12.1869-p.43)
94. Tot Izegem stierf, onder talrijke anderen en wierd de 9 nov. in de hoogkerke begraven, Heer ende Meester Cornelis de la Houssoye, die, geboren in 't Bisdom Ieper, de pastorie van Bellegem bekwamde 10.4.1686 en dezelfde verwisselde op 21.5.1694 met Jan Frans De Beuckeler, pastoor binnen Izegem.
(Rond den Heerd, 27 augusti 1870,p.315)
95. Op 2 januari 1736 werd te Izegem pater Prior Philippus Devos van Kortrijk door een zijner monniken vermoord.
(Rond den Heerd)
96. In de eerste jaren van het onafhankelijk België nam de Izegemse lijnwaadmarkt fel toe. Om deze toeloop en vooral om de verkoop nog te bevorderen werden er van stadswege bijzondere prijzen uitgereikt.
- Voor de meestverkopende en de meestkopende in de periode van maart tot augustus werd 15 Fr uitgeschreven.
- een 2de verkoper van meest lijnwaad behaalde 10 Fr.

- een 3de verkoper kreeg nog een prijs van 5 Fr.
De indeling van de prijzen geschiedde op de laatste zaterdag van augustus.

(St.A.Iz.)

97. In 1833 werden de nationale feesten in september gevierd met kinderspelen en mastklimmen. Het Armbestuur kreeg 2000 Fr meer voor de onkosten te delgen die verbouwingen hadden teweeg gebracht, alsook voor de aankoop van meubels, kledij, dieren en alaam.

(St.A.Iz.)

98. Over Mosscher Ambacht.

135. Jan vander Poorte, heere van Morslede ende van Mossche Ambacht houdt een leen van der zale van Ypre ghe-naemt "DE HEERLICHEDE VAN MOSSCHER AMBACHT" bestreckende in Yperambacht in de prochie van Yseghem, Nieuwkerke, Hardoye, Cools-camp, Roesselaere ende daer ontrent, es groot in even ende pennincent metgaders vier rasieren corens ypermate, diverse cappoenen ende behoort drie thiendekens. Vermach eenen Bailliu die vermach eenen stede houdere, zeven scepenen, eenen cleric ende vier ammans omne te berechtenen manslach, huussouc, den dief, ghiselscip, straetscauwinghe de boete van IX lb.par.; alle middele justitie ende nedere, tol, vondt, bastaerde, stragiers ende lagaen goet; met zes manscepen. Staende ten verliefnr van X lb.par., ect.

(Uit: Recueil des anciennes coutumes de la Belgique

- Quartier d'Ypres

- Coutume de la Salle et chatellenie d'Ypres par L. Gilliodts-VanSeveren

Tome I, blz. 404- Bruxelles J. Goemaere 1911

JAARGANGEN TEN MANDERE

De hiernavermelde volledige jaargangen zijn nog te verkrijgen bij dhr André Demeurisse, archivaris van de Kring (Stadhuis), tegen de prijs van 150 Fr

per jaargang :

2° jaargang - 1962

3° jaargang - 1963

7° jaargang - 1967

8° jaargang - 1968

9° jaargang - 1969

11° jaargang - 1971

12° jaargang - 1972

Van de jaargangen 4, 5, 6 en 10 zijn nog enkele losse nummers te verkrijgen tegen 70 Fr per nummer.